

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Laura Hansén

Espoon MONIKU -palvelun hyödyt ulkomaalais- taustaisten vanhempien näkökulmasta vauvan kehityksen vahvistamiseksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapeutti YAMK

Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

27.11.2018

Tekijä Otsikko	Laura Hansén Espoon MONIKU -palvelun hyödyt ulkomaalaistaustaisten vanhempien näkökulmasta vauvan kehityksen vahvistamiseksi.
Sivumäärä Aika	37 sivua + 4 liitettä 27.11.2018
Tutkinto	Toimintaterapeutti YAMK
Tutkinto-ohjelma	Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Yliopettaja, FT Salla Sipari Yliopettaja, FT Elisa Mäkinen
<p>Tässä opinnäytetyössä oli tarkoituksena selvittää, mitä hyötyä Espoon perusterveydenhuollon perhe- ja sosiaalipalveluiden varhaisen tuen MONIKU -palvelusta on ulkomaalaistaustaisten vanhempien näkökulmasta vauvan vuorovaikutus taitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi monikielisessä ja -kulttuurisessa kasvuympäristössä. Kehittämistyön toimintaympäristönä oli vauvaperheiden lastenneuvola Leppävaaran ja Espoon keskuksen alueilla. Palvelu sisältää kolme käyntiä, jotka toteutuvan neuvolan määräaikaistarkastusten yhteydessä sosiaaliohjaajan toimesta, osin yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa. Käyntien sisällöt suunniteltiin moniammatillisesti, jossa lasten kuntoutuspalvelut olivat mukana.</p> <p>Tutkimuksellinen lähestymistapa oli laadullinen tutkimus. Teemahaastatteluilla selvitettiin MONIKU -palvelun hyötyjä äitien näkökulmasta vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi monikielisessä ja -kulttuurisessa kasvuympäristössä. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Teemahaastattelut toteutuivat pääsääntöisesti asiakkaan omalla äidinkielellään tulkin välityksellä.</p> <p>Opinnäytetyön tuotoksena syntyi kuvaus varhaisen tuen MONIKU -palvelun hyödyistä palvelua saaneiden äitien näkökulmasta. Haastattelujen sisällönanalyysin tuloksina saatiin äitien kertomat hyödyt heidän oman ajattelun, ymmärryksen ja mahdollisten toimintatapojen muutosten kautta. Näitä olivat oman äidinkielen käytön tärkeys, vastavuoroinen toiminta vauvan kanssa, monipuoliset viestinnän keinot vauvan kanssa sekä vanhemman aktiivisuus vauvan kehityksen edistäjänä. Lisäksi äidit kokivat hyödylliseksi ohjauksen älylaitteiden käytöstä, uuden tiedon ja vahvistuksen saamisen omalle toiminnalle, konkreettisen ohjauksen, vauvalle ääneen lukemisesta, musiikin merkityksen kieleen ja leikkiin. Käyntien avoin vuorovaikutus vahvisti äitien saaman tiedon ja keskustelujen merkitystä. Voidaan päätellä, että palvelun hyödyissä korostuvat vauvalle viestinnän ja puheen laadun rikastaminen, vanhemman aktiivisuuden vahvistaminen sekä äitien kokemus tasa-arvoisesta kohtaamisesta yhteistä ymmärrystä kehittäen.</p> <p>Tuotoksena syntyneitä kuvausta voidaan hyödyntää palvelun vakiinnuttamisen ja laajentamisen perusteluissa sekä palvelun vaikutusten arvioinnissa.</p>	
Avainsanat	Monikulttuurisuus, varhainen tuki, varhainen vuorovaikutus, kielenkehitys, monikielisyys

Author Title	Laura Hansén The Benefits of Early Support MONIKU -service in Strengthening Infant's Development from the Perspective of Parents with Foreign Origin
Number of Pages Date	37 pages + 4 appendices 27 November 2018
Degree	Master of Health Care
Degree Programme	Rehabilitation
Instructors	Salla Sipari, Principal Lecturer PhD Elisa Mäkinen, Principal Lecturer PhD
<p>The purpose of this study was to find out the benefits of early support MONIKU -service from the point of view of foreign-origin parents to interact with the child to strengthen skills and language development in a multilingual and cultural environment. MONIKU -service is part of the family and social services of primary health care in City of Espoo. The operating environment for the study was child welfare clinics in northern areas of Espoo. The service includes three appointments that are executed by social counsellor during the periodic inspections, partly in co-operation with a nurse. The contents of the appointments were planned multi-professionally including the children's rehabilitation services.</p> <p>The method of the study was a qualitative research. Thematic interviews were used to investigate the views of the mothers about the benefits of the MONIKU -service in relation to the child's development. Content analysis was used as a method for analysing the data. The thematic interviews were executed in the client's native language with an interpreter.</p> <p>The result of this study is a description of the benefits of the early support MONIKU -services from the mothers' points of view. The mothers told in the interviews about the benefits of the early support MONIKU -service through their own thinking, understanding and potential changes in practice. These included the importance of using one's own native language, reciprocal action with the infant, versatile means of communication with the infant, and the parent's activity to promote the infant's development. In addition, mothers found the guidance for the intelligent devices and gaining new knowledge and reinforcing their own activities useful. The concrete guidance, promoting reading out loud and the importance of music to language learning and play were also considered beneficial. The open interaction of visits confirmed the importance of the knowledge and discussion of mothers. It can be said that the benefits of the service emphasize the importance of communication and speech quality for the infant, the strengthening of parenting activity and mothers' experience of equal encounter by developing common understanding.</p> <p>The resulting description can be utilized in the justification of consolidating and extending the service.</p>	
Keywords	Multi-culturalism, early support, early interaction, language development, multilingualism

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lapsen vuorovaikutustaitojen ja kielenkehitys	3
2.1	Vauvan kehitys varhaisessa vaiheessa	3
2.2	Vanhempien aktiivisuuden merkitys kehitykselle	5
2.3	Sähköisen median, älylaitteiden vaikutuksista lapsen kehitykseen	6
2.4	Monikielisyys ja -kulttuurisuus lapsiperheessä	8
3	Varhainen tuki ja ennaltaehkäisy	11
4	Opinnäytetyön toimintaympäristö	13
5	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	14
6	Opinnäytetyön toteutus ja menetelmälliset ratkaisut	15
6.1	Laadullinen tutkimus lähestymistapana	15
6.2	Opinnäytetyön eteneminen	15
6.3	Tiedontuottajien valinta ja kuvaus	16
6.4	Aineiston kerääminen	17
6.5	Aineiston analysointi	17
7	Tulokset	19
8	MONIKU -palvelun hyödyt vauvan kehityksen vahvistamiseksi	24
9	Pohdinta	25
9.1	Tulosten tarkastelu	25
9.2	Opinnäytetyön eteneminen ja menetelmällisten ratkaisujen arviointi	28
9.3	Opinnäytetyön eettisyys	29
9.4	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheita	30
	Lähteet	33
	Liitteet	
	Liite 1. Tutkimushenkilötiedote	
	Liite 2. Teemahaastattelun runko	
	Liite 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	
	Liite 4. Aineiston analyysi	

1 Johdanto

Neuvolaikäisten lasten perheistä noin 10-30% arvioidaan olevan erityisen tuen tarpeessa. Usein näissä perheissä on vanhemmuuteen, parisuhteeseen tai elämäntilanteeseen liittyviä ongelmia. (Hakulinen-Viitanen, Pelkonen, Haapakorva. 2005: 113.) Syrjäytymiseen liittyvät riskit, johon maahanmuuttajatausta ja pakolaisuus jo sinänsä kuuluvat, ovat lapsilla usein havaittavissa jo alle kouluikässä, jolloin varhainen puuttuminen niihin on erityisen tärkeää. (Marklund & Simic 2012: 7, 38.)

Vanhemmuuden varhainen tuki vaikuttaa tutkimusten mukaan pitkäaikaisesti vanhemmuuteen sekä lapsen kehitykseen ja terveyteen erityisesti ensimmäisen raskauden aikana. Pienten lasten vanhemmille tarkoitetun varhaisen tuen kolme tärkeää teemaa ovat; varhainen tuki kohdistettava vanhemmille ja erityisesti äideille, tuki tulee järjestään monitahoisesti, eli se koostuu useista erilaisista toiminnoista, kuten keskustelusta, käytännön avusta ja ryhmäkeskustelusta sekä varhaisen tuen riittävä kesto, minimissään puolivuotta. (Marklund & Simic 2012: 20-21.) Suomalaisia neuvoloita koskeva tutkimus osoittaa, että terveydenhoitajilla ei ole riittäviä keinoja ottaa puheeksi ongelmia tai käsitellä perheiden kanssa esille tulevia huolenaiheita. Toisaalta tutkimus toteaa, että riskitekijät tunnistetaan. (Hakulinen-Viitanen, ym. 2005: 113-114.) Espoossa neuvolan perhetyö on osa lapsiperheiden sosiaalipalvelujen ennaltaehkäisevää työtä, eikä se edellytä lastensuojelun asiakuutta. Perhetyö on myös varhaista puuttumista, sillä työssä on kyse suunnitelmallisesta ja prosessimaisesta interventtiosta. Susanna Raution (2016) väitöstyössä todetaankin, että perhetyöllä on hyvät mahdollisuudet tukea pikkulapsiperheitä ja vanhemmat arvostavat perhetyötä saatua sosiaalista tukea. (Rautio 2016: 83, 131.)

Tämä opinnäytetyö kohdentuu ulkomaalaistaustaisten lapsiperheiden MONIKU -palvelun kehittämiseen Espoon kaupungin perhe- ja sosiaalipalveluissa, johon osallistuu lastenneuvola, perhesosiaalityön neuvolan perhetyö sekä lasten kuntoutuspalvelut. MONIKU -palvelu on oikea-aikaisesti kohdennettua tukea monikielisille ja -kulttuurisille vauvaperheille lapsen kielen ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi sekä perheiden saattamiseksi tarjolla olevien verkostojen ja palvelujen äärelle. Kansallisella tasolla varhaisen tuen MONIKU -palvelu toteuttaa hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden (LaPe) muutosohjelman tavoitteita, joita ovat lapsi- ja perhelähtöiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut, joissa siirretään painopistettä kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon (Hallitusohjelman toteutus ja kärkihankkeet 2017-

2019). MONIKU -palvelu onkin kokeiluna mukana pääkaupunkiseudun LaPe -muutosohjelmassa. Espoossa monikielisten ja -kulttuuristen perheiden osuus lastensuojelun avopalveluissa on noussut huomattavasti viime vuosina ja toisaalta matalan kynnyksen palveluissa, kuten perhetyössä ja lapsiperheiden kotipalveluissa nämä perheet ovat ali-edustettuina. Tämä kertoo tiedon ja palveluohjauksen puutteesta sekä palvelujärjestelmän joustamattomuudesta eri kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeisiin. (Varmavuori 2018.) Tähän tarpeeseen Espoon MONIKU -palvelulla on ollut suuri tilaus, jotta tuki saadaan lapsen näkökulmasta mahdollisimman varhain ja mahdollisia kehityksen haasteita ehkäisten tai lieventäen.

Lokakuusta 2017 alkaen on Espoon Leppävaaran alueen ja helmikuusta 2018 alusta myös Espoon keskuksen ulkomaalaistaustaisille vauvojen vanhemmille tarjottu säännönmukaisesti lasten neuvolan määräaikaistarkastusten yhteydessä varhaisen tuen käyntejä. Palveluun ohjataan perheitä, joissa vanhempien kotikieli on jokin muu, kuin suomen, ruotsin tai saamen kieli, jolloin palveluun ohjautuu muitakin kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajia. Tässä varhaisen tuen MONIKU -palvelussa neuvolan perhetyön sosiaaliohjaaja antaa moniammatillisesti suunniteltujen sisältöjen pohjalta kolme varhaisen tuen käyntiä ulkomaalaistaustaisille vanhemmille lastenneuvolan 2-, 6- ja 10-ikäkuukauden määräaikaistarkastusten yhteydessä. Kaksi ensimmäistä käyntiä toteutuu yhdessä neuvolan terveydenhoitajan ja sosiaaliohjaajan kanssa. Työskentelytapa palvelumallissa on psykoedukaatiota eli tiedon antamista keskustellen vanhempien kanssa lapsen kielen ja kontaktitaitojen vahvistamisesta sekä vanhemmuudesta vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä. Käynneillä on tarpeen mukaan aina perheen äidin- tai kotikielen tulkki. 'Ulkomaalaistaustainen' -termin rinnalla työssä käytetään termiä 'monikielinen ja -kulttuurinen', koska työ keskittyy näihin erityispiirteisiin ulkomaalaistaustaisen lapsen kasvatuksessa ja kehityksessä vieraassa kulttuuriympäristössä.

Kaksi- ja monikieliset lapset ryhtyvät omaksumaan suomen kieltä vaihtelevassa iässä, ja he saattavat elää jo syntymästään saakka monikielisessä ympäristössä esimerkiksi vanhempien kahden kielen vuoksi. Monikielisiä ja -kulttuurisia lapsia ohjautuu suhteellisesti yksikielisiä suurempi määrä diagnostisiin tutkimuksiin, ja nämä monikieliset lapset päätyvät muita useammin erityisen tuen piiriin päivähoidossa ja koulussa. (Kunnari, Laasonen & Smolander 2016: 57.) Viimeisten vuosikymmenten aikana monikielisten ja -kulttuuristen lasten osuus on noussut huomasti kehitystä tukevista palveluista myös Espoossa. Lasten kuntoutuspalveluissa monikielisten ja -kulttuuristen lasten osuus on

noussut yli 4% -yksikön vuosivauhdilla. Ulkomaalaistaustaisten lasten yliedustus korjauksissa tai raskaissa palveluissa ei ole ainoastaan sosiaalipalveluiden ja perusterveydenhuollon asia, vaan kytkeytyy myös erikoissairaanhoidon (Varmavuori 2018). Espoon lasten kuntoutuspalveluiden erityistyöntekijöiden kokemukset ja yksikön seurantatieto osoittavat ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen tarpeen. Monikieliset ja -kulttuuriset vanhemmat arvioivat saaneensa eniten hyvinvointihyötyä juuri psykoedukaatiivisen palvelukokouksen jälkeen, mikä viittaa siihen, että vanhemmat ja lapsen lähiympäristö ei ole saanut ajoissa riittävästi ohjausta siitä, miten tukea lapsen normaalikehitystä vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä.

Ennaltaehkäisevän psykoedukaation ja varhaisten interventioiden tuki ympäristön tuottamien kieli- ja kehityshäiriöiden ehkäisemiseksi on tulevaisuudessa välttämätöntä, jotta palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan edes nykyisellä tasolla (Espoon kaupunki. Lasten kuntoutuspalveluiden asiakasseurantatieto). Varhaisen tuen MONIKU -palvelun tarkoituksena on vähentää monikielisten ja -kulttuuristen perheiden ja lasten palvelutarvetta erityispalveluissa tai ainakin lieventää heidän haasteitaan yhteiskunnassa tulevaisuudessa. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä hyötyä MONIKU -palvelusta on ulkomaalaistaustaisten äitien näkökulmasta vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi monikielisessä ja -kulttuurisessa kasvu-ympäristössä. Tuotoksena oli kuvaus MONIKU-palvelun hyödyistä vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielen kehityksen vahvistamiseksi.

2 Lapsen vuorovaikutustaitojen ja kielenkehitys

2.1 Vauvan kehitys varhaisessa vaiheessa

Lapsen ensimmäisinä kuukausina ja vuosina saama huolenpito vaikuttaa pitkäaikaisesti lapsen kehitykseen. Lapsi tarvitsee huolenpitoa, joka on lapselle ennakoitavaa ja lapsen tarpeet huomioivaa niin toiminnan kuin tunneviestin tasolla. Voidaankin sanoa, että vuorovaikutus on kaiken perusta, jolle myös viestintä ja kielenkehitys rakentuvat. Kahden ensimmäisen vuoden aikana lapsi siis oppii käyttämään kieltä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja oppimisen välineenä. Tätä ennen, noin vuoden ikäisenä lapselle on kehittynyt ensimmäinen vuorovaikutusmalli, joka on malli siitä, miten tarpeitaan ja tunteitaan voi ilmaista ja millainen vastaus niihin on odotettavissa. Sensitiivinen hoitaja suhtautuu pieneen vauvaan tuntevana ja ajattelevana yksilönä sekä nimeää usein ääneen lapsen tunteita, haluja ja tarpeita. Tämä ensimmäinen perusmalli eli kiintymyssuhde muodostaa

pohjan myöhemmille kokemuksille. (Marklund & Simic 2012: 22; Launonen 2010: 17; Martikainen & Saarikivi 2016.)

Kielteiset kokemukset lapsen ensimmäisten ikävuosien aikana ovat riskitekijöitä myöhemmälle kehitykselle, johtuen kielteisen vuorovaikutusstrategian muodostumisesta vanhemman kanssa. Lapsi herkistyy kielteisille kokemuksille ja myös todennäköisemmin kohtaa niitä elämässään. (Marklund & Simic 2012: 22.) Vuonna 2017 valmistuneessa Mervi Vänskän väitöstyössä tarkasteltiin suomalaisten äitien ja isien mielenterveysoireiden vaikutuksia raskausajalta lapsen 12 kuukauden ikään saakka. Tutkimuksen tulokset osoittivat mm. vanhempien mielenterveyden olevan tärkeä lapsen myöhemmälle hyvinvoinnille ja kehitykselle. Vauvan ensimmäiset elinkuukaudet näyttäytyivät lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeiseksi vaiheeksi, sillä äidin oirehdinta lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen ennusti lapsen myöhempää sisäänpäin suuntautunutta mielenterveysoirehdintaa sekä pulmia stressinsäätelyssä. Äidin pitkäaikainen tai korkea vaihteleva oirehdinta vanhemmuuden ensivuosina oli erityisen haitallista, ennustaen lapsen lisääntyntä sisäänpäin suuntautunutta mielenterveysoirehdintaa sekä kognitiivisen kehityksen haasteita. (Vänskä 2017.)

Vanhemman kyky tarjota myönteinen vuorovaikutusstrategia on siis suuresti riippuvainen mm. omasta hoivataustasta ja mielenterveydestä. Maahanmuuttajatausta näyttää nykytutkimuksen mukaan vaikuttavan erityisesti naisten mielenterveyteen heikentävästi. (Schubert 2013: 72-73.) Maahanmuuttajatyypeittäin on saatu tutkimuksissa eroja mielenterveysongelmien kokemisessa siten, että turvapaikanhakijoilla oli enemmän kaikkia mielenterveysongelmia verrattuna pysyvästi Suomessa asuviin maahanmuuttajiin (Koehn & Sainola-Rodriguez 2006: 51). Tutkimustiedon mukaan esimerkiksi yli 70 % Suomessa asuvista kurditaustaisista ja yli 50 % somalialaistaustaisista aikuisista on kokenut traumaattisia tapahtumia entisessä kotimaassaan. Ruotsissa maahanmuuttajataustaisille tehdyissä tutkimuksissa huomattiin, että äitien traumatausta vaikeutti heidän kykyä toimia hoivahahmoina lapsilleen sekä vanhemman kidutuskokemukset olivat yhteydessä lasten tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmiin. (Isosävi & Kuittinen 2013: 89, 91). Aiheesta tehtyjen tutkimusten pohjalta on myös todettu, että toisen polven maahanmuuttajilla on kohonnut riski mm. psykoottistasoiseen sairastavuuteen verrattuna ensimmäisen polven maahanmuuttajiin. Kantäväestöön verrattuna riski on lähes viisinkertainen. (Suikkanen 2010: 17.)

Kehittyäkseen täysinoppineeksi viestijäksi lapsen on omaksuttava ympäristönsä käyttämät erilaiset viestintäkeinot ja ne monimutkaiset säännöt, jotka niitä kunkin kulttuurin sisällä ohjaavat. Kuitenkin huomattavasti aiemmin, ennen kuin lapsi on oppinut laajan ymmärtävän ja tuottavan sanaston ja kieliopin perustavat taidot, ilmaisee hän tunteitaan ja tarpeitaan ja seuraa ympäristöään. Tämä kehityksen vaihe on esikielellisen vuorovaikutuksen ja viestinnän aikaa. Siihen kuuluu vahvasti vauvan huomion jakamisen tarve, joka ohjaa hänen viestinnän kehitystä, kielenkehityksen biologiset lähtökohdat, ympäristö, eri kulttuurit ja niiden hoivakäytännöt, lapsen ja vanhemman vuorovaikutus sekä virikkeet. (Laakso 2014: 22-29).

Alle vuoden ikäisen lapsen kommunikoinnista löytyy kolme toisistaan erotettavissa olevaa päämäärää. Varhaisin näistä on toisen käyttäytymiseen vaikuttaminen, jossa lapsi pyrkii ohjaamaan toisen käyttäytymistä saadakseen tai ylläpitääkseen jotain tai välttääkseen tai lopettaakseen jonkin ulkopuolisen tapahtuman esim. äänтелеillä vaativasti osoittaen kädellä esinettä ja katsoo aina välillä vanhempaansa. Toinen varhaisista päämääristä on sosiaalinen vuorovaikutus. Kolmas ja kehityksellisesti viimeisenä ilmestyvä varhaisen kommunikoinnin päämäärä on jaettu tarkkaavuus. (Laakso 2014: 33.)

2.2 Vanhempien aktiivisuuden merkitys kehitykselle

Vanhemman kyky olla myönteisessä vuorovaikutuksessa vauvan kanssa luo pohjan vauvan kehitykselle ja hyvinvoinnille sekä kielenkehityksen tukemiselle. Hyvässä tilanteessa vauvan kanssa jutellaan heti vauvan ensimmäisistä hetkistä alkaen ja puhe on vuorottelevaa. Hyvin nopeasti vauva alkaa myös vastata vanhemman puheeseen kehollisesti ja äännähdellen. Vanhemman tuottamassa puheessa on keskeistä määrän sijaan puheen laatuominaisuudet (kielellisesti yksinkertaiset rakenteet, toistot, vaihtelevat äänenpainot ja -sävyt, korostetut ilmeet) vauvan tarkkaavuuden, vastaan ottokyvyn ja myöhemmän kehityksen edistämiseksi. (Laakso 2014: 46).

Vauvan ja hänen vanhemman tai muun läheisen hoitajan välinen varhainen kiintymyssuhde sekä heidän keskinäinen virittäytymisensä toistensa toimintaan johtavat kielenkehityksen kannalta tärkeisiin toimintatapoihin, vuorotteluun ja jaettuun toimintaan (Launonen 2010: 20). Näin ollen tarkastellessamme tai edistäessämme lapsen esikielellistä viestintää (ääntelyä, tunneilmaisua, eleitä, katseen ja tarkkaavuuden kohdistamista) tarkastelemme ja edistämme samalla lapsen tunne-elämää, sosiaalisia taitoja ja laajemmin hänen älyllistä kehitystään. Viestinnän ja kielenkehitystä ei tulisi käsitellä erillisenä

saareke lapsen elämässä. Kaiken pohjana ja perustana on lämpimän tunnesuhteen luominen ja ylläpitäminen sekä sen osoittaminen, että lapsi on hyväksytty ja arvokas sellaisena kuin hän on. (Laakso 2014: 45.)

Marja Kivijärven (2005) väitöstyö on ollut suomessa ensimmäisiä laajalla aineisolla ns. tavallisia suomalaisia keskivertoäitejä ja heidän sensitiivisyyden yhteyttä vauvan käyttäytymiseen, eli herkkyyttä tunnistaa vauvan viestit ja vastata niihin tarkoituksenmukaisesti tutkittiin. Tutkimuksessa sensitiivisyyden havaittiin olevan yhteydessä vauvan onnellisuuteen, positiiviseen mielialaan, sosiaalisuuteen ja leikkikäyttäytymiseen. Mitä sensitiivisempi äiti oli sitä aloitteellisempi ja innokkaampi vauva oli leikissä äidin kanssa. (Kivijärvi 2005: 5, 40-41, 55-54.) Koska varhaisen vanhempi-lapsi -suhteen laatu ja riittävän hyvä hoiva ovat laaja-alaisesti yhteydessä lasten myöhempään kehitykseen ja hyvinvointiin, niiden ongelmat tai puutteet olisi tärkeä huomata varhain (Isosävi & Kuittinen 2013: 89-90).

2.3 Sähköisen median, älylaitteiden vaikutuksista lapsen kehitykseen

Yhteiskunnassamme keskustellaan pienten lasten vanhempien lisääntyneestä älylaitteiden käytöstä, jolloin vanhempien tarkkaavuus on suunnattu toisaalle lapsesta. Myös lapselle, jo alle vuodenikäiselle saatetaan tarjota älylaitetta viihdykkeeksi vanhemman kanssa käytävän vuorovaikutuksen sijaan. Tutkimuksia aiheeseen liittyen on suhteellisen vähän, mutta kuitenkin sen verran, että tuloksista voidaan olla huolissaan unohtamatta digitalisaation hyötyjä. Yleisesti tiedetään älylaitteiden liiallisen käytön ja epäsopivan sisällön rajoittavan lapsen kehitystä. Television katselun, eli ns. ruutuajan vaikutuksista lapsen kehitykseen on tehty väestöön pohjautuvia tutkimuksia, jotka osoittavat yhteyksiä varhaislapsuudessa liiallisen television katselun ja viiveisen kognitiivisen, kielellisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen välillä (Tomopoulos ym. 2010). Kognitiiviset, kielelliset ja motoriset viivästymiset pienillä lapsilla liittyivät merkittävästi siihen, kuinka kauan he käyttivät aikaa television katseluun (Lin ym. 2015). Osaltaan tutkimukset, joissa lapset aloittivat huomattavan varhain älylaitteiden ”käytön” ennusti haasteita lasten itsesäätelytaidoissa, impulssien ja tunteiden hallinnassa (Nathanson ym. 2014). Lisäksi viimeaikaiset todisteet viittaavat siihen, että liiallinen älylaitteiden käyttö ”elektroonisena lastenhoitajana” on taas todennäköisempää vauvoilla ja leikki-ikäisillä, joilla on ”vaikea” temperamentti tai haasteita itsesäätelytaidoissa (Thompson & Adair & Bentley 2013; Radesky & Silverstein & Zuckerman & Christakis 2014).

Turvallinen kiintymyssuhde on edellytys sille, että lapsen empatiakyky voi kehittyä. Empatiataitojen kehitykselle on olennaista vuorovaikutteinen kokemus, yhdessä sensitiivisen hoitajan kanssa, joka suhtautuu vauvaan tuntevana ja ajattelevana yksilönä sekä sanallistaa asioita hänelle. Tämä toiminta tukee empatialle tärkeän mentalisointikyvyn kehittymistä. Meinsin ja muiden vuonna 2013 valmistunut tutkimus vanhemmista ja heidän vauvoistaan, jotka käyttivät vuorovaikutuksessaan mielentiloja kuvaavia sanoja vauvan ollessa kahdeksan kuukauden iässä, pärjäsivät paremmin mentalisaatiota vaativissa tehtävissä 4 -vuoden iässä. Tärkeää oli myös, että vanhemmat käyttivät kuvaavia sanoja lapsen tunnetilaan ja haluihin sopivalla tavalla. (Meins & Fernyhough & Leekam & de Rosnay 2013.) Tätä inhimillistä vuorovaikutusta ei älylaitteet tai media voi korvata ja mikäli lapsen vuorovaikutus on voittopuoleisesti älylaitteista, voi olla, että alttius tunnetiedolle jää vähäiseksi ja näiden kehitys häiriintyy. (Lehtipuu 2006: 23,104; Martikainen & Saarikivi 2016.)

American Academy of Pediatrics (AAP) on esittänyt suosituksen, jossa alle 2-vuotiaasta lasta ei tulisi altistaa medialaitteille lainkaan. Suositus perustuu lähinnä television ja videoitten katselusta tehtyihin tutkimuksiin, jotka osoittivat pienten lasten oppivan selkeästi paremmin vanhempiensa kanssa vuorovaikutteisesti, kuin katsoen televisiosta tai videoilta kielellisiä ja ei-kielellisiä ongelmaratkaisutehtäviä. Todisteet opetuksellisista hyödyistä mediankäytön suhteen alle 2-vuotiaiden lasten kanssa ovatkin vähäisiä suhteutettuna käytön haittoihin. (Brown 2011.) AAP on myös suositellut esikouluikäisten ruutuajaksi yhden tunnin päivässä uusimpiin tutkimuksiin perustuen, joissa leikki-ikäisen lapsen yli tunnin ruutu-aika oli yhteydessä painoindeksiin, unen kestoon sekä vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Mitä pitempi ruutu-aika lapsilla oli, heidän psykososiaaliset vaikeudet lisääntyivät. (Zhao ym. 2018.) Espoon lasten kuntoutuspalveluihin tulevissa läheteissä näkyy myös viitteitä, että monikielisissä perheissä lapset oppivat englannin kieltä älylaitteiden kautta, vaikka perheen oma äidinkieli ei ole englanti. Joskus vanhemmat nimeävät tästä johtuen lapsen vahvemiksi kieleksi englannin, vaikka eivät itse tätä lapsen kanssa käyttäisikään arjessa. Tämä voi viitata siihen, että pienen lapsen käyttämä aika älylaitteiden parissa on suuri, vuorovaikutteiset kokemukset hoitajan kanssa jäävät vähäisiksi ja äidinkielen asema on perheessä heikko.

2.4 Monikielisyys ja -kulttuurisuus lapsiperheessä

Kulttuureihin liittyvät toimintatavat, perinteet ja uskomukset määrittelevät kaikkia elämän-alueita ja ne ovat läsnä jo raskauden aikana ja elämän ensihetkestä lähtien. Hoivakäytänteet vaihtelevat ympäri maailman, sillä jokaisessa kulttuurissa vauvoja hoidetaan sen mukaan, mitä pidetään siinä kulttuurissa hyvänä tai tavoiteltavana toimivana. Kulttuurin lisäksi mm. maahanmuuttokokemus määrittelee sitä, millaista vanhemmuutta monikieliset ja -kulttuuriset vanhemmat toteuttavat uudessa kulttuuriympäristössä. (Isosävi & Kuittinen 2013: 78-79.) Lapsen kehityksen edistämiseksi tulee huomioida lapsen kasvu ympäristön vaikutukset hänen elämäänsä. Lapsi oppii ja kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Ekokulttuurisessa teoriassa kuvataan lapsen kehityksen tukeminen hänen lähi-ihmistensä ja kasvu ympäristön toiminnan kautta. Tärkein ympäristö on vauvan oma perhe ja siinä vallitseva toimintakulttuuri, johon vaikuttamalla voidaan saada suuri edistävä vaikutus lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta. (Kauppila & Sipari & Suhonen-Polvi 2016: 114-115.)

Vaikka ulkomaalaistaustainen lapsi olisi syntynyt Suomessa, voi perheen elämä olla rajoittunutta ja kyky käyttää terveydenhuollon palveluja olla heikko. Vanhempien tiedonpuute uudessa maassa elämisestä ja toimimisesta haastaa myös lapsen tervettä kasvua. Taustalla voivat vaikuttaa myös sosiaaliset, kulttuuriin sidoksissa olevat tai emotionaaliset toimimisen esteet. Vanhemmat voivat olla epävarmoja esimerkiksi kaksi- tai monikielisyiden hyödyistä ja haitoista. (Korpilahti 2007: 31-32.) Kokonaisuudessaan kotoutumisprosessi on kuormittava ja stressaava, johon liittyy paljon haasteita. Mukana seuraavat myös vanhempien ja lasten aiemmin kokemat traumat, jotka voivat haavoittaa lapsen ja vanhemman suhdetta ja näkyä lapsilla käyttäytymisen haasteina, oppimisvaikeuksina ja välillisesti myös kielenkehityksessä. (Arvonen & Katva & Nurminen 2012; Nieminen & Yliherva & Alian & Stolt 2018: 7.)

Maailmanlaajuisesti kaksi- ja monikielisyys on nykypäivänä hyvin yleistä ja Suomessa heitä on eniten pääkaupunkiseudulla (Arkkila & Laasonen & Smolander 2013). Monikieliseksi voi tulla hyvin monella tavalla. Usein kyseessä ei ole tietoinen valinta tai oma halu tulla monikieliseksi, vaan taustalla on perheen monikulttuurisuus, oma tai perheen maahanmuuttohistoria tai ympäristön asettamat vaatimukset monikielisydestä. (Bialystok & Craik & Luk 2012.) Simultaanimonikielisyudessa altistus usealle kielelle alkaa hyvin varhain. Käsitettä käytetään usein tilanteessa, kun perheessä puhutaan kahta tai useampaa

kieltä. Peräkkäisessä, eli sekventiaalisessa monikielisyudessa lapsi alkaa oppia esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa jotain muuta kieltä kuin simultaanisti oppimiaan kieliä. Tällöin puhutaan yleisesti toisen kielen oppijasta (S2). (Arkkila ym. 2013.) Samanaikainen monikielisyys muuttaa aivokuoren rakennetta eri tavalla kuin peräkkäinen kaksikielisyys. Yleisesti monikielisyys muokkaa ihmisen aivorakenteita muokaten hermoverkkoja jatkuvasti uuden kielen oppimisen myötä. Kaksikielillä puheen tuoton aikana aktivoituu selkeästi sellaiset aivoalueet, jotka on liitetty hyvin kehittyneeseen toiminnanohjaukseen. Näin ollen, monikielisuuden myönteiset vaikutukset voivat kompensoida esimerkiksi kielihäiriön ja ympäristön mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. (Leminen & Hämäläinen 2018: 11-12,15; Smolander & Plym & Arkkila & Kunnari & Laasonen 2018: 107.)

Lapsen tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että hän oppii enemmistön kielen toiseksi kielekseen. Vankka äidinkielen taso tukee toisen kielen hyvää omaksumista ja on lähes edellytys, mikäli äidinkieli ei ole kantaväestön kieli. (Korpilahti 2007: 30.) Äidinkielen tukeminen vaatii vanhemmilta kuitenkin määrätietoisuutta ja aikaa. Jos vanhemmilla on eri äidinkielet, kummankin tulisi käyttää omaa äidinkieltään puhuessaan lapselleen. Äidinkieli on myös tunteiden ja ajattelun kieli, jonka merkitystä ei voi vähätellä vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen edistäjänä. (Kielenkehityksen tukeminen kaksi tai monikielisyssä perheessä ja ympäristössä n.d.) Mikäli vanhemmat pitävät lasten elämässä menestymisen kannalta oleellisena ainoastaan valtakielen omaksumista tai väheksyvät omaa kieltään, eivät pidä sitä ”kunnon” sivistyskielenä sekä rajoittavat sen käytön vain kodin seinien sisälle on vähemmistökielen asema perheessä matala ja sen käyttö uhattuna (Teiss 2007: 21). Toisaalta ympäristön kielestä tulee usein vähitellen vahvempi ja käyttöalaltaan laajempi kieli ja ensikielystä alkaakin tulla kapeammin hallittu toinen kieli (Montrul 2012). Identiteetin kehitykseen liittyvät erityisvaikeudet ovat ulkomaalaistaustaisilla lapsilla ja nuorilla kahden kulttuurin välimaastossa kasvettaessa tavallisia, johon monikielisyys on myös kiinteästi yhteydessä (Suikkanen 2010:18; Nieminen ym. 2018: 5).

Monikulttuurisessa ympäristössä kasvavat lapset luovat uutta identiteettiä, joka on useimmiten yhdistelmä esimerkiksi kohdemaan ja lähtömaan sekä vanhemmilta saatua kulttuuria. Sosiokulttuurinen lähestymistapa perustuu ajatukselle, että yksilön kielenkäyttöä ei voi erottaa hänen sosiaalisesta ja kulttuuriympäristöstään. (Kunnari ym. 2016: 63-64.) Suomen kielen kehittymisen tutkimus peräkkäisesti monikieliseksi kehittyvillä lapsilla on vielä kesken. Kielellisen vaikeuden erottaminen tavanomaisesta monikielisestä

kehityksestä on vaikeaa, koska vertailutietoa monikielisten ja erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten tyypillisestä kielen kehityksestä on niukasti ja käytössä olevat arviointimenetelmät on suunniteltu ja normitettu yksikielisten lasten arviointia varten. (Kunnari ym. 2016: 57,69.)

Tyypillisen kaksi- tai monikielisen kielenkehityksen kuvaaminen onkin haastavaa, koska kehitystä ja taitotasoa kullakin hetkellä selittää monta tekijää verrattuna yksikielisiin. Nämä tekijät jaetaan sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin, joista erityisesti ulkoisten tekijöiden, kuten kieliympäristön moninaisuus erottaa monikieliset selkeimmin yksikielisistä. (Paradis & Genesee & Crago 2011.) Kielellisiin taitoihin vaikuttaa vahvasti esimerkiksi altistuksen jakautuminen kahdelle tai useammalle kielelle (Hoff ym. 2012). Yleinen kriteerin mm. pääkaupunkiseudulla on että, ennen puheterapiapalveluihin ohjaamista lapsella tulisi olla suomen kielen altistusta esimerkiksi varhaiskasvatuksessa noin kahden vuoden verran tai lapsi voidaan ohjata palveluihin aiemmin, mikäli vanhemmalla on suuri huoli lapsen oman äidinkielen kehityksestä. Arvioinnin luotettavuus vain yhdellä kielellä tehtynä on kyseenalaista etenkin altistuksen varhaisessa vaiheessa. Arviota suositellaankin tehtäväksi mahdollisuuksien mukaan suoria ja/tai epäsuoria keinoja hyödyntäen lapsen kaikilla kielillä. (Smolander ym. 2018: 108.) Nykytutkimuksen mukaan kaksi- ja monikieliset puhujat ovat hitaampia nimeämään sanoja ja muodostaman lauseita, koska useammat aivoalueet aktivoituvat yhtä aikaa. Monikielisillä kielten sanastoja yhteen laskemalla saavutettaisiinkin usein luotettavampi tulos. (Leminen & Hämäläinen 2018: 12; Smolander ym. 2018: 108.)

Hyksin Foniatrian yksikössä on aloitettu vuonna 2013 Helsingin pitkäaikainen SLI -tutkimus (HelSLI), jossa pyritään selvittämään kielihäiriöitä selittäviä seikkoja niin geenien, temperamentin, aivotoimintojen kuin kognition perustekijöiden osalta. Yksi HelSLI -tutkimuksen keskeisimmistä tavoitteista on lisätä tietoa ja tarjota keinoja arvioida monikielisen lapsen tyypillistä ja poikkeavaa kielellistä ja kognitiivista kehitystä. Monikielisten arvioiminen ja johtopäätösten tekeminen käytetyistä arviointimenetelmistä ja tuloksista vaatii laajaa tietämystä, taitoa ja kokemusta sekä koulutusta kulttuurisiin, kielellisiin ja kehityksellisiin asioihin. (Smolander ym. 2018: 102-103, 108.) Riski kielenkehityksen ongelmien aiheuttamille pitkäaikaishaitoille ja siten syrjäytymiselle on suuri niin yksi- kuin monikielisilläkin lapsilla, joilla on kielellinen erityisvaikeus. Varhaisella toteamisella ja tuella pyritään näiden riskien minimoimiseen. (Arkkila ym. 2013.)

3 Varhainen tuki ja ennaltaehkäisy

Varhaisen tuen tarkoituksena on usein parantaa alle kouluikäisten lasten fyysistä terveyttä tai edistää heidän kognitiivista, sosiaalista ja emotionaalista kehitystään. Tuki voidaan usein aloittaa jo aikaisin äidin raskauden seurannassa ja synnytyssairaalassa. Useimpien esikouluikäisiin lapsiin kohdistettujen kansainvälisten katsauksien mukaan ehkäisevien tukitoimien tarkoituksena on tukea lasten kognitiivista kehitystä tai muulla tavoin vahvistaa heidän edellytyksiään pärjätä koulussa. Pitkäaikaista myönteistä vaikutusta lasten toimintakykyyn ja osallisuuteen on myös osoitettu joidenkin tukimuotojen osalta. Vanhempien opastaminen, ohjaaminen (psykoedukaatio) ja tukeminen ovat tuloksellisten hankkeiden ja toimien punainen lanka ja usein niissä pyritään edistämään sekä vanhempien että lasten taitoja, aloitekykyä ja itsenäisyyttä. (Marklund & Simic 2012: 11.) MONIKU -palvelussa tiedolla ohjaamisella on suuri merkitys, jonka avulla tietotaito tuodaan vanhemmille yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa keskustellen. Vaikka palvelu on varhaista tukea ja oletettavasti ennaltaehkäisevää, on se myös kuntoutuksellista lapsen näkökulmasta. (Koivikko & Sipari 2006: 121, 130-131.) Palvelun jaettu asiantuntijuus kuntoutuksen ammattilaisten ja sosiaaliohjaajan välillä on merkittävä käyntien sisältöjen osalta.

Lapsiperheiden tuki ja palvelut on nostettu kehittämiskohteiksi lukuisissa hankkeissa ja kansallisissa ohjelmissa ja strategioissa esim. sosiaali- ja terveysministeriön Kaste -ohjelmat sekä hallituksen kärkihanke lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Vanhemmuus on jatkuva oppimis- ja sopeutumisprosessi, johon liitetään erilaisia kulttuurisia odotuksia ja normatiivisuutta eli odotuksia, joiden mukaan vanhempien pitäisi pärjätä kaikissa olosuhteissa ollakseen hyviä vanhempia. Entäpä, kun vanhemmaksi tulo tapahtuu vieraassa kulttuuriympäristössä? Vanhemmuudessa ja varhaislapsuudessa erityisesti äitiys- ja lastenneuvolan merkitys on suuri, mutta osa perheistä tarvitsee enemmän tukea tämän peruspalvelun rinnalle. (Rautio 2016: 23-24.)

Perheiden tukemiseen liitetään useita käsitteitä, menetelmiä ja työmuotoja, aina varhaisesta tuesta varhaiseen puuttumiseen ja erilaisiin interventioihin. Perheille suunnatuissa tukimuodoissa ja palveluissa ennaltaehkäisyä ja varhaista tukemista, interventioita ja varhain puuttumista on pidetty tärkeinä elementteinä. Varhaisen tuen ennaltaehkäisevät interventiot ovat kaikkein yleisimmin ymmärretty intervention muoto. Tämä on kuitenkin riippuvainen siitä, miten se tulkitaan ja missä ongelman vaiheessa interventio tehdään.

Se voi olla esimerkiksi ongelmien syntyä ehkäisevää tai ongelman pahenemista ehkäisevää. Silloin kun varhainen interventio on suojelevaa, tarkoittaa se esimerkiksi sitä, että tiettyyn riskiryhmään kuuluvia suojellaan näiltä mahdollisilta riskeiltä. (Rautio 2016: 30-31.)

Sosiaalipoliittisena ilmiönä, vanhemmuuden tukemisen taustalla on ajatus saada vanhemmat osallistumaan ja sitoutumaan toimintoihin, jotka lisäävät heidän tietämystään, asiantuntijuuttaan ja kompetenssiaan lastenkasvatuksen suhteen. Pyrkimys säädellä ja kontrolloida perheitä ja heidän käyttäytymistään voidaan nähdä myös yhteiskunnallisena ja moraalisen agendana kohdistuen erityisesti marginaalissa eläviin perheisiin. Erilaisten palveluiden lisäksi perheille on tarjolla esimerkiksi vertaistukeen perustuvia ryhmiä ja muita intensiivisempää vanhemmuutta tukevia toimintoja ja kursseja. Näiden toimintojen tarjonnan kasvu kertoo merkittävästä muutoksesta siinä, miten vanhemmat ja vanhemmuus nähdään yhteiskunnassa sekä hyvinvointivaltion vaikutuksesta ihmisen arkeen ja ihmissuhteisiin. Hyvinvointivaltion eri instituutiot ovat tuoneet ammattilaiset ja asiantuntijat osaksi perheiden arkea ja samalla eri alojen ammattilaiset ottavat vahvasti osaa lapsen elämään jo ennen tämän syntymää. (Rautio 2016: 25.)

Kati Turtiainen ja Johanna Hiitola (2015) ovat tarkastelleet työ- ja elinkeinoministeriön toimesta, kuinka peruspalvelut pystyvät vastaamaan Suomeen muuttavien perheiden tarpeisiin. Tarkastelun kohteeksi valikoitui perheiden tarvitsemat palvelut, koska palvelujärjestelmän kautta ulkomaalaistaustaisilla perheillä on mahdollisuus kiinnittyä osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kotouttavan työn kumppaneiksi nimettiin 'Perheammattilaiset', eli neuvolatoiminnan, varhaiskasvatuksen ja koulun ammattilaiset. Selvityksessä todettiin kokemukset neuvolapalveluista yleisesti hyviksi, mutta yhteisen kielen ja kontaktin puuttuminen koettiin huonona sekä tulkin käyttöä välttämättömäksi. Yksinäisyys äitinä ja kasvattajana osoittautui merkittäväksi ongelmaksi sekä vanhempien että ammattilaisten haastatteluissa. Uuden kielen kehityksen ongelmien tunnistamisessa ammattilaiset kokivat tärkeänä moniammatillisen yhteistyön kielenkehityksen seurannassa. Tiedon merkitys osoittautui keskeiseksi tekijäksi palveluiden saavutettavuuden kannalta sekä ammattilaisten ja vanhempien haastatteluissa. Palvelut tukevat maahan muuttaneita lapsia ja heidän perheitään parhaiten, kun vanhempien ja ammattilaisten välille muodostuu luottamuksellinen suhde. Luottamus muodostuu kohtaamisissa, joissa tietoa jaetaan ja yhteistä ymmärrystä kehitetään tasa-arvoisesti ja toinen toisiaan arvostaen. Paras ohje monikulttuuriseen työhön onkin yksikertainen: kuunteleminen ja asiakkaan kohtaaminen yksilönä, ilman ennakko-oletuksia. (Turtiainen & Hiitola 2015: 88-98)

Vanhemmuus jo itsessään on elämää mullistava asian ja usein tähän liittyy haasteita vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä. Lähes kaikille maahanmuuttajille muutto vieraaseen kulttuuriin on stressaava tapahtuma. Maahanmuuttajista pakolaiset tulevat usein epävakaa-oloista, joka haastaa heidän mielenterveyttään. Lisäksi uuteen maahan tultaessa oman identiteetin menetys on suuri muutos elämässä. (Schubert 2013: 63,68-69.) Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eroaa eri kulttuureissa ympäri maailman, johon vaikuttaa myös erilaiset kasvu- ja ympäristöjen vaatimukset. Tapaan hoivata ja kasvat- ta lapsia vaikuttaa myös vanhemman maahanmuuttokokemus. Uuteen maahan kotou- tuminen vie yleensä aikaa, eikä prosessi ole samanlainen kaikilla. Suomalaisten kasva- tuskäytänteet ja tavat olla lasten kanssa saattaa hämmäntää ulkomaalaistaustaista van- hempaa ja toisaalta myös sosiaali- ja terveydenhuollon, kasvatus- tai kuntoutusalan am- mattilaista. Kulttuuritietoisuus ja sen lisääminen on ammattilaisille hyvä lähtökohta sekä avoin, kunnioittava ja kiinnostunut suhtautuminen ulkomaalaistaustaisiin perheisiin. (Kuittinen & Isosävi 2013: 78-85, 92)

Kuntoutuksen paradigman muutos vaatii kuntoutuksen ammattilaisilta roolin, mutta myös työn sisällön muutosta, jotta asiakkaan – MONIKU -palvelussa vauvojen äitien ja isien, aktiivista toimijuutta ja vaikutusmahdollisuuksia tuetaan tarkoituksenmukaisesti. (Järvi- koski 2014:74).

4 Opinnäytetyön toimintaympäristö

MONIKU -palvelua tarjotaan Espoon kaupungin perhe- ja sosiaalipalveluissa, johon osallistuu lastenneuvola, perhesosiaalityön neuvolan perhetyön sosiaaliohjaaja sekä las- ten kuntoutuspalvelut käyntien sisältöjen suunnittelun osalta sekä konsultatiivisena tu- kena. MONIKU -palvelua tarjotaan vauvan vanhemmille 2 kk, 6 kk ja 10 kk neuvolan määräaikaistarkastusten yhteydessä sosiaaliohjaajan toimesta osin yhteistyössä tervey- denhoitajan kanssa. Alueellisesti palvelua tarjotaan tällä hetkellä Leppävaaran ja Es- poon keskuksen kaikille monikielisille ja -kulttuurisille perheille, joissa toinen tai molem- mat vanhemmat ovat ulkomaalaistaustaisia. Palveluun ohjataan siis muitakin, kuin en- simmäisen polven maahanmuuttajia. Palvelun käynnit perheet saavat heille tutussa las- ten neuvolassa. Opinnäytetyön haastattelupaikaksi tarjottiin ensisijaisesti perheen omaa kotia tai lastenneuvolaa. Kuudesta toteutuneesta haastattelusta yksi toteutui haastatel- tavan kotona, yksi Leppävaaran lasten kuntoutuspalveluiden toimipisteessä ja loput neljä lastenneuvolassa. MONIKU -palvelu on kehitetty Espoon lasten kuntoutuspalveluissa kerätyn seurantatiedon ja työn kehittämisen innoittamana. Huomattiin, että korjaaviin

palveluihin ohjautui monikielisiä ja -kulttuurisia lapsia yli kaksi kertaa enemmän, kuin kantaväestöstä. Lisäksi lasten oireilu oli vanhempien ja työntekijöiden arvioimana kantaväestöä vaikeampaa. Palvelutarve oli huomattavasti suurempi, kuin kehityshäiriöiden esiintyvyys väestössä yleensä antaa olettaa.

Työntekijät oivalsivat, että asiakkaissa oli paljon lapsia, joiden vanhemmat eivät olleet puhuneet tälle omaa äidinkieltään. Vanhempia haastatteleamalla saatiin tietoa lasten liiallisesta älylaitteiden tai ruudun ääressä olemisesta ja joukossa oli jopa ei englantia äidinkielenään puhuvien perheiden lapsia, jotka oppivat älylaitteista tai ruudusta ensisijansa englanniksi. Kielenkehitys ja vuorovaikutustaidot olivat selkeästi viivästyneet. Toisaalta seurantatieto osoitti, että juuri tämä asiakasryhmä hyötyisi eniten varhain aloitettavasta palvelusta, mutta usein lasten kuntoutuspalveluihin ohjaututtiin kantaväestöä myöhemmin. Seuranta- ja kokemustiedon perusteella oivallettiin vieraan kieli- ja kulttuuriympäristön tuomia haasteita, joihin vanhemmat eivät olleet aikaisemmin saaneet oikea-aikaista ja riittävää tukea.

MONIKU -palvelu on oikea-aikaisesti kohdennettua tukea monikielisille ja -kulttuurisille vauvaperheille lapsen kielen ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi sekä perheen saattamiseksi tarjolla olevien verkostojen ja palvelujen äärelle. Tapaamisten keskeiseksi sisällöksi rakennettiin vanhemman ohjaus ja kannustus oman äidinkielen käyttöön, puhumisen ja vuorovaikutusaloitteiden tekemisen, vauvan aloitteisiin vastaaminen ja keskustelua perheen medialaitteiden käytöstä.

5 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä hyötyä MONIKU -palvelusta on ulkomaalaistaustaisten vanhempien näkökulmasta vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi monikielisessä ja -kulttuurisessa kasvuympäristössä. Tuotoksena oli kuvaus MONIKU -palvelun hyödyistä vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi.

Täsmennetty tutkimuskysymys oli:

Mitä hyötyä MONIKU -palvelusta on vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi ulkomaalaistaustaisten vanhempien näkökulmasta?

6 Opinnäytetyön toteutus ja menetelmälliset ratkaisut

6.1 Laadullinen tutkimus lähestymistapana

Laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusta kuvataan ymmärtäväksi tutkimukseksi, jossa tiedonintressinä on saada tietoa, joka auttaa asian tai ilmiön ymmärtämisessä. Ihmisen toimintaa pyritään selittämään hänen toimintaa koskevien päämäärien ymmärtämisen avulla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015: 161.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan vanhemmille merkityksellisiä palvelun tuomia hyötyjä lapsen kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen tueksi, jolloin tiedonintressi oli praktista eli tulkinnallista. (Anttila 2014.) Opinnäytetyössä pyritään ymmärtämään monikielisten ja -kulttuuristen lasten vuorovaikutustaitoihin ja kielenkehitykseen liittyviä ilmiöitä.

Laadullinen tutkimus on aloitettava avoimin mielin ja tutkijan tulee olla aiheesta aidosti kiinnostunut sekä ymmärtää tutkittavan ilmiön olemusta. Huomioitavaa silti on, etteivät mahdolliset ennakkokäsitykset ohjaa tai estä joidenkin tutkimuksessa esille tulevien asioiden huomioimista (Anttila 2006: 276). Tämän opinnäytetyön tekijä on toiminut lasten toimintaterapeuttina Espoon kaupungin perhe- ja sosiaalipalveluissa vuodesta 2001 lähtien ja omaan hyvän käsityksen monikielisten ja -kulttuuristen perheiden kanssa työskentelystä ja lasten kehityksellisistä haasteista sekä muutoksista vuosikymmenten aikana. Tulkin kanssa työskentelystä on kertynyt tarvittava kokemus haastatteluja ajatellen. Lisäksi viimeiset viisi vuotta tekijällä on ollut mahdollisuus tarkastella asiaa laajemmin yhteistyössä koko perhe- ja sosiaalipalveluiden sekä varhaiskasvatuksen kanssa.

6.2 Opinnäytetyön eteneminen

Alla olevassa taulukossa on kuvattuna vuoden 2018 helmikuusta alkaen opinnäytetyön toteutumisaikataulu. Haastattelut aloitettiin, kun tutkimuslupa oli myönnetty.

Taulukko 1. Opinnäytetyön eteneminen

Opinnäytetyön vaiheet	Eteneminen
Opinnäytetyön suunnittelun aloittaminen. Yhteinen käsitys muodostuu opinnäytetyön tarpeesta ja rajauksesta Espoon lasten terapiapalveluissa.	elokuu 2017 – joulukuu 2017

Teoreettinen viitekehys jäsentyy ja täydentyy	lokakuu 2017 – tammikuu 2018
Tutkimusluvan myöntäminen Espoon kaupungilta	maaliskuu - huhtikuu 2018
Tapaaminen lasten terapiapalveluiden asiantuntijan ja MONIKU -palvelun sosiaaliohjaajan kanssa haastattelujen toteuttamisesta.	maaliskuu 2018
Teemahaastattelut	maalis – syyskuu 2018
Aineiston litterointi	kesä – syyskuu 2018
Aineiston analysointi	syys – lokakuu 2018
Kirjallisen tuotoksen ja tulkinnan valmistelu	loka - marraskuu 2018
Valmiin työn esittely	marraskuu 2018
Kypsyysnäyte ja kirjallisen tuotoksen julkistaminen	marras - joulukuu 2018

6.3 Tiedontuottajien valinta ja kuvaus

Tiedontuottajiksi, eli haastateltaviksi kutsuttiin MONIKU -palvelua saaneita ulkomaalaistaustaisia vanhempia, lastenneuvolan asiakkaita, joista molemmat vanhemmat ovat ulkomaalaistaustaisia ja he olivat saaneet palvelun 2-3 käyntiä. MONIKU -palvelun 6 kk tai 10 kk käynnillä sosiaaliohjaaja kertoi vanhemmille vapaaehtoisesta mahdollisuudesta osallistua opinnäytetyöhön haastattelun muodossa. Mikäli vanhemmat olivat myöntöväisiä ja kiinnostuneita osallistumaan haastatteluun, kutsui sosiaaliohjaaja tämä opinnäytetyön tekijän, eli haastattelijan lopuksi paikalle. Haastattelijalla oli tiedossa mahdollisten haastateltavien käyntiajat ilman henkilötunnistietoja, eli niiden vanhempien ajat, jotka olivat tulossa MONIKU -palvelun 6 kk tai 10 kk käynnille. Opinnäytetyöhön haastateltiin kuutta palvelua saanutta äitiä. Haastateltavaksi kutsuttiin molemmat vanhemmat, mutta vain äitejä saapui tai oli paikalla haastatteluissa.

6.4 Aineiston kerääminen

Aineiston kerääminen tapahtui haastattelemalla MONIKU -palvelua saaneita äitejä teemahaastattelulla. Neljä haastattelua toteutui asiakkaan omalla äidinkielellä tulkin välityksellä. Kaksi haastattelua toteutui ilman tulkkia englannin kielellä ja suomenkielellä. Haastatteluaika ja paikka sovittiin haastateltavien äitien kanssa samalla, kun he suostuivat haastateltaviksi ja saivat tutkimushenkilötiedotteen (Liite 1). Samassa yhteydessä sovittiin saman tulkin läsnäolo haastatteluun, mikäli tämä oli mahdollista. Haastattelutilaisuuden aluksi haastateltavat, eli tiedontuottajat saivat vielä tietoa kehittämistyön tavoitteesta ja tarkoituksesta sekä haastattelun osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Kaikki haastateltavat allekirjoittivat suostumusasiakirjan (Liite 3). Haastattelutilanteessa tulkki käänsi asiakkaan omalle äidinkielelle haastattelijan alkuinfon opinnäytetyöstä sekä suostumusasiakirjasta, haastattelukysymykset sekä haastateltavan vastaukset. Älypuhelin tallensi kaikki keskustelut. Nauhoitteissa ei käy ilmi haastateltavien henkilöllisyys. Haastattelun kuluessa haastattelija pystyi toistaa kysymyksen, oikaista väärinkäsitykset sekä tehdä tarkentavia kysymyksiä, syventää ilmaisuaan ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009: 73; Vilkkä 2005: 103). Haastattelun teemoiksi oli poimittu tutkimusongelman keskeiset teema-alueet, joita haastatteluissa käsiteltiin tutkimusongelman vastaamiseksi. Teemahaastattelua ohjasi valittujen teemojen lista sekä niihin liittyvät tarkentavat kysymykset. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 75; Vilkkä 2005). Haastattelun runko muodostui teoriaviitekehuksesta. Teemat on esitetty liitteessä 2 (Liite 2).

Haastattelu oli menetelmänä hyvin joustava ja mahdollisti haastatteluaiheiden järjestyksen vaihtelun. Haastattelu mahdollisti myös vastausten taustalla olevien motiivien ja merkitysten esiin saamisen. Haastattelua käytettiin tässä opinnäytetyössä aineiston keräämisessä, kun haluttiin tietää, mitä hyötyä palvelusta on vanhempien, tässä työssä äitien näkökulmasta. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 34-38, 49; Tuomi & Sarajärvi 2009: 72). Haastatteluja toteutui yhteensä kuusi ja niistä kertyi 3 tuntia ja 11 minuuttia nauhoituksia.

6.5 Aineiston analysointi

Tässä opinnäytetyössä saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmin. Sisällönanalyysiä ohjasi kysymys: Mitä hyötyä MONIKU -palvelusta on vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi? Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisem-

pää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkija pyrki kaikissa analyysin vaiheissa ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 108,113.) Tutkimuksen tarkoituksen tuli ohjata tutkijaa valinnassaan eli valittujen kiinnostuksen kohteiden tuli olla linjassa tutkimuksen kysymyksen kanssa (Vilka 2005: 140). Haastattelujen aineisto analysoitiin anonyymisti ja niin, ettei vastauksia voi yhdistää yksittäiseen haastateltavaan. Äänitallennetut haastattelut litteroitiin sanatarkasti tutkijan toimesta. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 21 sivua (Arial, fonttikoko 12, riviväli 1). Tämän jälkeen aineistoon perehdyttiin ja etsittiin tutkimuskysymykseen vastaavia ilmauksia. Tässä kehittämistyössä sisällönanalyysin analyysiyksikkönä toimii litteraattien lauseet tai usean lauseen kokonaisuudet. Kaikki litteraattien analyysiyksiköt, joissa vastaajat kertoivat kysymyksiin liittyviä asioita, alleviivattiin. Löydetyt tutkimuskysymykseen vastaavat lauseet tai usean lauseen kokonaisuudet pelkistettiin. Analyysiyksiköt listattiin, jonka jälkeen niille etsittiin samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Samankaltaisuudet tai erilaisuudet ryhmiteltiin ja niistä muodostettiin alaluokkia ja yläluokkia (Liite 4.). Yläluokista yhdistettiin pääluokkia. Näyte aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä on taulukossa 2. (Tuomi & Sarajärvi 2018; 237-240.)

Taulukko 2. Näyte aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä

PELKISTETTY ILMAISU	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA
Vahvistusta sille, että toimii lapsensa kanssa kehitystä tukien	Saa vahvistusta omalle toiminnalle	
Kieliasioiden osalta saatu paljon vahvistusta		
Vahvistusta omalle oikealle tiedolle		
Asioiden selkiyttäminen		
Ohjauksen myötä oma epävarmuus äidinkielen puhumiseen liittyvissä asioissa vähentynyt		
Usko palvelun hyötyyn, silloin kun tietoa ei ole niin paljon	Saa uutta tietoa	
Uuden tiedon saamista		
Uutta tietoa		
Tarvittavaa tietoa		
Tietoa, että oman äidinkielen hallinta luo pohjan toisen kielen oppimiselle		
Vastauksia kysymyksiin	Saa vastauksia kysymyksiin	Saanut konkreettista ohjausta
Asioita selitettiin hyvin liittyen kielenkehitykseen ja monikielisyteen	Asiat selitettiin hyvin	

Ohjausta vauvalle ääneen lukemisen edistämiseen ja tärkeyteen	Ääneen lukemisen tärkeys ja edistämisestä omalla äidinkielellä	Saanut ohjausta vauvalle ääneen lukemiseen
Ohjaus vaikuttanut lukemisen aloittamiseen vauvan kanssa aiemmin ja omalla äidinkielellä		

7 Tulokset

MONIKU -palvelua saaneet äidit toivat tuloksina esille asioita, jotka kokivat hyödyllisiksi asioiksi vauvansa kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi. Vauvalle viestinnän, puheen laadun rikastaminen ja vanhempien oman aktiivisuuden vahvistaminen koettiin tärkeäksi sekä äitien kokemus tasa-arvoisesta kohtaamisesta yhteistä ymmärrystä kehittäen. Äidit kertoivat hyötyvänsä palvelusta, koska saivat vahvistusta omalle toiminnalle, ohjausta ääneen lukemiseen ja äidinkielen käytön tärkeydestä, musiikin käytöstä kielen ja yhteisen leikin tukena, ohjausta vastavuoroiseen toimintaan ja monipuoliseen viestintään vauvan kanssa, ymmärrys omasta aktiivisesta roolista vanhempana vahvistui, ohjausta älylaitteiden käyttöön sekä uutta tietoa. Lisäksi MONIKU -palvelun avoin vuorovaikutus sosiaaliohjaajan kanssa oli merkityksellistä äideille.

Saanut vahvistusta omalle toiminnalle

Käynneillä käytyjen keskustelujen pohjalta moni äiti koki tärkeäksi, että he saivat vahvistusta omalle, jo olemassa olevalle oikealle tiedolle, vauvan kehitystä edistävälle toiminnalle ja kielenkehitystä edistävälle asioille. Monet äitejä askarruttaneet asiat selkiytyivät käynneillä ja epävarmuus oman äidinkielen puhumiseen liittyvissä asioissa vähentyi.

”Kuuntelen muiden kokemuksia, kyselen lapsen kehitykseen liittyen, joten nämä asiat, joita sosiaaliohjaajan kanssa olemme käyneet läpi, eivät ole minulle täysin vieraita, mutta olen saanut vahvistusta sille, että toimin oikein lapseni kanssa”

”Enimmäkseen tuon kielen osalta meillä oli paljon kysymyksiä, joihin saimme paljon vahvistusta ja vastauksia”

Saanut uutta tietoa

Palvelu koettiin hyödylliseksi, kun tietoa käynneillä keskusteluun nousseista asioista ei ollut äideillä paljon tai riittävästi. Uuden ja tarvittavan tiedon saaminen lapsen kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen osalta nousi kaikissa haastatteluissa. Uuden tiedon

kautta äidit huomasivat oman ajattelun muuttuneen ja auttoi esimerkiksi näkemään oman äidinkielen puhumisen tärkeyden oman lapsen kannalta.

”Olin epävarma esimerkiksi siitä, miten tärkeä se äidinkieli ja kannattaako sitä vahvistaa vai ei. Ja paljon asioita, joita en ollut tullut ajatelleeksi”

”Kiitän kaikkea tästä saamastani informaatiosta ja olen myös hyvin iloinen siitä, että näitä asioita pidetään tärkeänä, kielellistä kehitystä ja lapsen kanssa olemista”

Saanut ohjausta vauvalle ääneen lukemiseen

Vauvalle ääneen lukemisen ohjaaminen ja lukemisen positiivinen vaikutus vauvan kielikehitykseen koettiin hyvänä. Haastatteluun osallistuneista äideistä osa ei ollut ajatellut ääneen lukemista tärkeänä vauvan ollessa pieni. Hyvänä pidettiin myös, että käynneillä kerrottiin minkälaisia kirjoja pienen lapsen kanssa kannattaa lukea ja tähän tarkoitukseen saatiin myös hyviä nettilinkkejä.

”Ohjausta siihen, että lapsille on hyvä ja tärkeää lukea kirjoja ja millaisia kirjoja on hyvä lukea. Sitä tarkoitusta varten olen saanut myös linkkejä”

”Kyllä ohjaus on vaikuttanut. Aiemmin en ajattelut lukea tämän ikäisen lapsen kanssa, etenkin omalla äidinkielelläni. Ajattelin lukea hänelle englanniksi tai suomeksi, joten onhan se vaikuttanut”

Saanut ohjausta äidinkielen käytön tärkeydestä

Aineistossa korostui äitien oman äidinkielen käytön merkityksen vahvistuminen. Ohjaus oman äidinkielen ja kantaväestön kielen käyttöön koettiin tärkeänä, jotta huonoa suomea ei puhuttaisi lapselle siinä uskossa, että hän pärjäisi tulevaisuudessa paremmin. Äidit nimenomaan kuvasivat ymmärtävänsä ohjauksen seurauksena sen, että äidinkielen hallinta luo hyvän pohjan toisen kielen oppimiselle. Hyvänä asiana koettiin myös, että yhteys omaan kulttuuriin ja sukuun säilyy paremmin, kun lapsi oppii vanhempien kielen tai kielet.

”En oikein ajatellut sen olevan tärkeää, että lapseni oppisi minun äidinkielen, mutta näiden käyntien jälkeen olen alkanut näkemää oman äidinkieleni tärkeyden lapsellani”

”Ja, että kyllähän lapsi sitten oppii oman äidinkielensä, mutta se, että miten hyvin hän oppii, riippuu meistä vanhemmista ja meitä on neuvottu, missä tilanteissa on erityisen tärkeää käyttää omaa äidinkieltä ja missä tilanteissa sitten suomen kieltä”

”Se oli hyvä, koska mulla oli tärkeää, että mulle sanottiin, puhu vain omaa kieltä, koska sitä mä en oikeasti tiennyt, että mä välillä puhun ihan muita kieliä”

Saanut ohjausta musiikin käytöstä kielen ja yhteisen leikin tukena

Musiikin kuuntelu ja yhdessä vauvan kanssa musiikin mukana laulaminen sekä tanssiminen nousi aineistosta yhtenä yleisimmistä leikkimuotona pienen vauva kanssa. Musiikkiin, laulamiseen ja tanssimiseen liittyi paljon hyviä hetkiä vauvan kanssa ja tätä äidit kertoivat myös isien tekevän mieluusti. Omalla äidinkielellä olevien laulujen kuunteleminen ja laulaminen oli korostunut käyntien myötä, koska tämä koettiin luontevana tapana lisätä oman äidinkielen käyttöä.

”Semmoinen musiikki, laulaminen ja leikkiminen. Minä ja välillä isin kanssa vauva tanssii ja vanhemmat laulaa”

”Me kuuntelemme omalla kielellä lastenmusiikkia. Kun laitan musiikin päälle, oman kieliset lasten laulut, niin vauva reagoi heti ja alkaa heiluttamaan itseään musiikin tahtiin. Tykkäämme siitä tosi paljon”

”Koska mä kuuntelen paljon erilaista, esimerkiksi musiikkia, intian musiikkia, mutta käyntien jälkeen olen päättänyt, että vauva saa kuulla ja laulaa oma kieli ja lastenlauluja enemmän”

Saanut ohjausta monipuoliseen viestintään vauvan kanssa

Vauvan tunteiden ja viestien huomioiminen nousi aineistossa pyrkimyksenä pitää vauva tyytyväisenä ja onnellisena. Vauvan ilmeet koettiin myös tärkeänä viestinnän keinona, koska puhetta ei vielä ole. Itkuun vastattiin fyysisyydellä, sylillä ja silittelyllä sekä rauhoittavalla puheella. Iloon yhtä lailla innostuen ja nauraen. Vuorovaikutuksen ja viestinnän laatuun äidit kertoivat kiinnittäneen huomiota siten, että oman puheen sävyihin sekä tunteiden ilmaisemista myös ilmeillä lisättiin. Yleisesti vauvalle puhumisen, laulamisen ja lukemisen tuomat hyödyt olivat jääneet mieleen ja yksi haastateltava koki saaneensa paremman kontaktin vauvaansa lisäämällä viestinnän keinoja.

”Mun mielestä ilme on lapselle tärkeää. Aina kun hän ei vielä ymmärrä... tai osaa puhua vain katsoa äidin kasvoja”

”Kyllä, erityisesti kasvon ilmeillä ilmaisen, että kyllä varmasti näytän kasvoillani, että olen vihainen ja sitten taas, kun olen iloinen, niin nauramme”

”Kaikki mitä teen lapsen kanssa, vauvan kanssa, se puhe, eleet, tunteiden ilmaisu se, että hyvin tärkeää lukea lapselle kirjoja ja millä tavalla se tapahtuu”

Saanut ohjausta vastavuoroiseen toimintaan vauvan kanssa

Jaettu tarkkaavuus, vuorottelu sekä asioiden osoittelu, sanoittaminen ja nimeäminen nousi aineistossa kirjojen ja kuvien katseluna, vuorotteluleikkeinä pallon tai muun lelun kanssa sekä asioiden yhdessä ihmettelyn kautta. Asioiden osoittelua, nimeämistä sekä

sanoittamista äidit kokivat lisänneen ohjauksen myötä. Osa äideistä tunnisti näissä asioissa hoivakulttuurimme eroja, mutta kokivat saaneensa ymmärrystä yhdessä vauvan kanssa kokemisen ja jakamisen tärkeydestä. Nämä yhteiset jakamisen hetket äidit kokivat myös hyvinä hetkinä vauvansa kanssa.

”Etenkin, jos laitamme ruokaa tai tanssimme. Tällöin kerron, tämä on maissia jne. Ja vauva katselee innoissaan minua, mutta ei tee mitään. Tätä olen lisännyt”

”Kirjoja ei ole, mutta niinku valokuvia katsomme. Kyllä sä tiedät, niinku meidän kulttuurissa, siis itäkulttuurissa, naiset tekevät enemmän kuin pelkkä lasten hoito, kotihommat, ruoanvalmistus miehelle, kun hän tulee takaisin töistä”

”He puhuvat ja keskustelevat paljon. Ja sitten he pelaavat jalkapalloa yhdessä. Hän on enemmän kiinni isässä. Kyllä olen sanonut isälle, että jos hän olisi vai isän kanssa yhden kuukauden, hän rupeaisi heti puhumaan. He keskustelevat niin paljon yhdessä”

”Hänhän ei kaikkea vielä ymmärrä, mutta esimerkiksi sanon, että ”minkä äidillä on kädessä? Mikä tämän nimi on? Tämä on pallo”. Ja sitten lähetän sen hänelle. Ja ajattelen, että tämä auttaa häntä ymmärtämään sen sananmerkityksen ja sitten kysyttäessä, että onko tätä kuvaavaa, sanottavaa puhetta enemmän nyt, niin kyllä tunnen, että olen oppinut puhumaan enemmän, sanottamaan”

Ymmärrys omasta aktiivisesta roolista vanhempana vahvistui

MONIKU -käynneillä käytyjen keskustelujen kautta äidit oivalsivat oman aktiivisuuden merkitystä vauvansa kehityksen edistäjänä ja saivat vahvistusta sille, että vauva ymmärtää pienestä pitäen ja oppii yhdessä vanhemman kanssa parhaiten. Uudet ajatukset, neuvot sekä vinkit vauvan kanssa olemiseen koettiin myös hyödyllisinä ja keskustelun vanhempien roolien ja vastuiden jakamisesta.

”Esimerkiksi aikaisemmin minulle ei ollut tullut mieleen, että musiikin kuuntelu yhdessä voisi olla millään tavalla kehitystä auttavaa, mutta kiitos näiden tapaamisten sosiaalihoajaan kanssa, olemme alkaneet kuuntelemaan musiikkia yhdessä ja minä nousen tanssimaan ja hän taputtaa minulle tahtia ja aiemmin en kokenut, että tällainen olisi tarpeellista”

”Paljon sellaisia ajatuksia, joita en ollut ajatellut aikaisemmin, joita ei meidän kulttuurissamme juurikaan korosteta, että olen oppinut nyt näiden tapaamisten aikana, että minun täytyy puhua enemmän lapselleni ja kerron hänelle mitä teen”

Saanut ohjausta älylaitteiden käyttöön

Älylaitteiden, kuten tablettien ja puhelimien käytön osalta aineistosta nousi äitien huoli näiden käytön vaikutuksista lapsiinsa. Toisaalta älylaitteita käytettiin vauvan kanssa viihdykkeenä pieninä hetkinä, kuten ruokailun sujuvoittamiseksi ja automatkalla. Lisäksi TV

tuotiin esille viihdyttäjänä tilanteissa, joissa haluttiin tehdä kotitöitä ilman lasta. Lähes kaikki äidit kertoivat saaneen käynneillä vahvistusta ja ymmärrystä siihen, että älylaite ei ole tarpeen pienelle lapselle.

”Oikeastaan kotona televisio on käytössä siihen, että hän saattaa katsoa jotain piirrettyä tai pientä lastenohjelmaa – laulua televisiosta. Kännykkä on sitten silloin tällöin käytössä, eli joissakin ruokailutilanteissa, kun vauva ei syö, niin saatan ottaa kännykän, että hän keskittyy siihen ja söisi. Autossa saatan antaa hänelle puhelimen, mutta hän ei oikeastaan katso sillä mitään, hän työntää sen suuhun”

”Laitan hänelle piirrettyjä pyörimään TV:stä, kun siivoa, koska se on helpompaa minulle. Muuten hän turhautuu. Olen siis tutustuttanut hänet näihin. Tiedän, että liian aikaisin, mutta näin pääsen helpommin ja nopeammin kotitöissä”

”Meidän perheessä 8 ja 10 -vuotiaat ovat taas sitten enemmän kännyköillä ja pelaavat kännykkäpelejä ja sitten katsovat lastenohjelmia televisiosta, joskus arabiksi ja joskus englanniksi”

Saanut konkreettista ohjausta

Käynneiltä saatiin vastauksia äitejä askarruttaneisiin kysymyksiin sekä asiat selitettiin hyvin, perustellusti sekä käytännön esimerkein.

”Sosiaaliohjaaja selitti hyvin asioita kielenkehityksestä, äidinkielestä ja miten lapsi oppii suomea. Kaikki asiat olivat hyvästä lastenkehitystä, puhuminen, leikkiminen. Kaikki oli tärkeää”

Äitien kokemus tasa-arvoisesta kohtaamisesta yhteistä ymmärrystä kehittäen

Yleisesti äidit olivat kokeneet MONIKU -käynnit mielekkäinä. Aineistossa nousi esille käyntien avoin ja kunnioittava ilmapiiri. Sosiaaliohjaajan läsnäolo, herkkyyks kuunnella ja keskustella asioista vahvisti myös luottamusta. Myös kannustava palaute koettiin hyödyllisenä.

”Kyllä ainakin, että kaikki käynnit hyviä. Mielenkiintoista. Ja sitten olen itsekin kysellyt paljon asioista, joista en ole tiennyt”

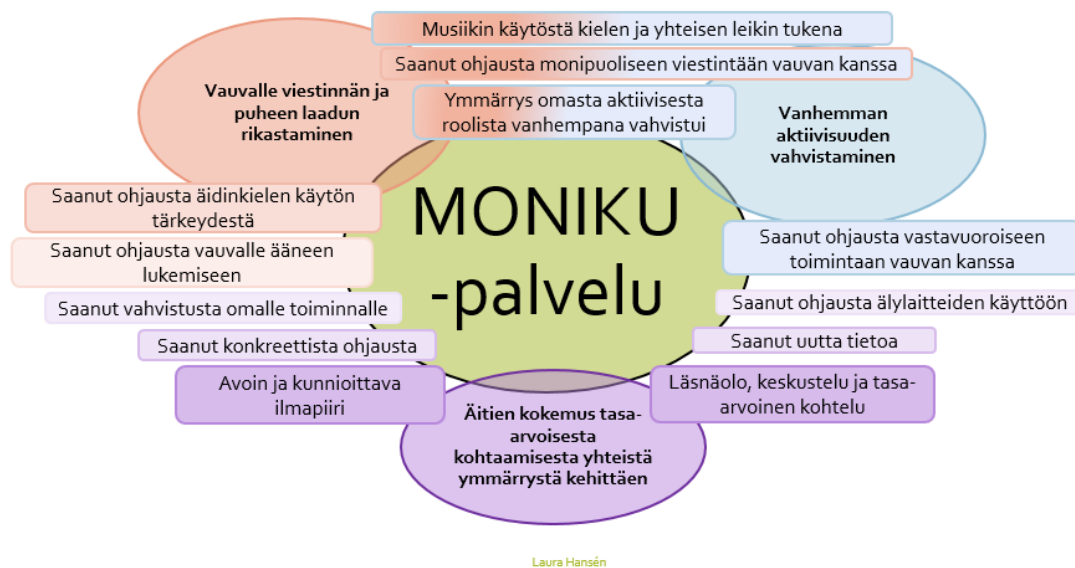
”Ei mitään erikoista sanottavaa näiden tapaamisten jälkeen, paitsi että ne olivat hyviä ja miellyttäviä, niistä oli hyötyä ja toivon, että niitä tarjotaan mahdollisimman monille muillekin äideille”

”Minä tunnen, että minua on kohdeltu hyvin avoimesti ja kunnioittaen. En tunne, että oltaisiin oltu millään lailla sulkeutuneita tai ns. liian suomalaisia. Tunne, että oltiin herkkiä kuuntelemaan minua ja kaikkein eniten – päällimmäinen tunne on kiitollisuus. Kiitän kaikesta tästä saamastani informaatiosta ja olen myös hyvin iloinen siitä, että näitä asioita pidetään tärkeänä, kielellistä kehitystä ja lapsen kanssa olemista”

8 MONIKU -palvelun hyödyt vauvan kehityksen vahvistamiseksi

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi kuvaus MONIKU -palvelun hyödyistä vauvan vuorovaikutustaitojen ja kielenkehityksen vahvistamiseksi, jonka aineistona oli MONIKU -palvelua kaksi tai kolme käyntiä saaneiden ulkomaalaistaustaisen äitien haastattelut. Äidit kertoivat haastatteluissa MONIKU -palvelun hyödyistä oman ajattelun, ymmärryksen ja mahdollisten toimintatapojen muutosten kautta, jotka tulkittiin vauvan kehityksen vahvistamiseksi. Kuten tämän työn luvussa kolme kerrotaan, on vuorovaikutus kaiken perusta, jolle myös viestintä ja kielenkehitys rakentuvat, eikä näitä voi tarkastella kovinkaan irrallaan toisistaan.

MONIKU -palvelun hyödyt ulkomaalaistaustaisten äitien näkökulmasta kiteytyivät kolmeen ydintekijään, jotka olivat viestinnän ja puheen laadun rikastaminen vauvalle, vanhemman aktiivisuuden vahvistaminen ja äidin kokemus tasa-arvoisesta kohtaamisesta yhteistä ymmärrystä kehittäen (kuvio 1). Palvelun hyötyinä vauvan kehityksen vahvistamiseksi nousi erityisesti saatu ohjaus oman äidinkielen käyttöön, vastavuoroiseen toimintaan vauvan kanssa, monipuoliseen viestintään vauva kanssa sekä vanhemman oman ymmärryksen vahvistuminen aktiivisesta roolista vanhempana. Lisäksi äidit kokivat hyötyvänsä ohjauksesta älylaitteiden käytöstä, saadun uuden tiedon ja vahvistuksen saamisen omalle toiminnalle, konkreettisen ohjauksen, ohjauksen vauvalle ääneen lukemisesta sekä musiikin käytöstä kieleen ja yhteiseen leikkiin. Käyntien avoin ja kunnioittava ilmapiiri sekä läsnäolo ja tasa-arvoinen kohtelu vahvisti äitien saaman tiedon ja keskustelujen merkitystä.

Kuvio 1. MONIKU -palvelun hyödyt vauvan kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi äitien näkökulmasta

MONIKU -palvelua saaneet äidit kokivat hyötyneensä ohjauksesta myös tavalla, joka vahvisti heidän suhdettaan vauvaansa. Ohjauksen myötä äidit kertoivat lisänneensä hoiva- ja leikkilanteisiin vuorottelua, asioiden ja esineiden nimeämistä sekä yhdessä asioiden ihmettelyä ja ihastelua. Näissä kiteytyy jo monta hyvää asiaa kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen edistämiseksi. Oman äidinkielen käyttöön kannustaminen koettiin myös arvostuksena vanhempien omaa kulttuuriperimää kohtaan sekä monikielisyys vahvistui myönteisenä piirteenä lapsen elämässä. Se, että äidit kokivat palvelun tasa-arvoisena ja yhteistä ymmärrystä kehittäväenä on hyvä lähtökohta ohjauksessa käynnistyneen prosessin jatkumiselle ja asioiden arkeen juurtumiselle. Vaikka kuvioon on nousut aineistosta paljon vauvan kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen kannalta vahvistavia hyviä asioita, voi arjessa yhdenkin uuden asian tai toimintatavan muutoksella olla merkittävä myönteinen vaikutus.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan todeta, että MONIKU -palvelun hyödyt vastaavat moniin vanhemmuuden ja varhaisen tuen taustalla oleviin tavoitteisiin, kuten osallistumisen ja sitoutumisen toimintoihin, jotka lisäävät vanhempien tietämystä, asiantuntijuutta ja kompetenssia vauvansa kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen edistämisen

suhteen (Rautio 2016:25). Vauvan esikielelliseen vaiheeseen kuuluu vahvasti huomion jakamisen tarve, joka ohjaa hänen viestinnän kehitystä. Tähän vaikuttaa myös kielenkehityksen biologiset lähtökohdat, ympäristö, eri kulttuurit ja niiden hoivakäytännöt, lapsen ja vanhemman vuorovaikutus sekä virikkeet (Laakso 2014: 22-29). Haastatteluaineiston pohjalta keskeisiksi hyödyiksi koettiin saatu tieto ja keskustelu vauvalle viestinnän ja puheen laadun rikastamisesta sekä vanhempien oman aktiivisuuden vahvistamisesta vauvan kielenkehityksen ja vuorovaikutuksen edistämiseksi.

Ensimmäisen elinvuotena saatu ennakoiva ja vauvan tarpeet huomioiva myönteinen viestintä ja toiminta on perusta viestinnän ja kielenkehitykselle. Tätä edesauttavat vanhemman aktiivisuus ja sensitiivisyys hoiva-, leikki-, ja arjen tilanteissa. (Marklund & Simic 2012; Launonen 2012; Vänskä 2017.) Pienelle vauvalle puhuminen omalla äidinkielellä on tärkeää ja puheen laatuominaisuuksilla, kuten yksikertaisella rakenteella, toistoilla, äänenpainoilla ja -sävyillä sekä ilmeillä on erityinen merkitys. (Laakso 2014:46.) Myöhemmin vankka äidinkielen hallinta tukee toisen kielen oppimista (Korpilahti 2017: 30). Haastatteluissa äidit toivat paljon esille hyödylliseksi koettuja asioita liittyen äidinkielen käyttöön ja arjen tilanteisiin vauvan kanssa. Monet kuvasivat lisänneensä lukemista ja laulamista tai musiikin kuuntelua omalla äidinkielellä. Vastavuoroista toimintaa ja sanoittamista vauvan kanssa oli lisätty kuvien katseluna, yhdessä esineiden ja asioiden ihmetelynä. Useat äidit kertoivat myös kiinnittäneensä erityistä huomiota omien ilmeiden ja äänen painojen lisäämiseen puheen rinnalla. Musiikki koettiin usein helppona ja mielekkäänä tapana lisätä oman äidinkielen käyttöä ja hyviä hetkiä vauvan kanssa. Äidin vauvalleen osoittaman aktiivisuuden lisääntyminen tai tämän asian pohdinta tuli esille monipuolisesti kaikissa haastatteluissa.

Älylaitteiden, kuten älypuhelimien ja -tablettien käytöstä keskusteltiin myös MONIKU -käynneillä. Digitaalinen maailmamme haastaa vanhemmuutta ja lasten oppimista sekä kehitystä (Tomopoulos ym. 2011). Me vanhemmat mallitamme lapsille vahvasti älylaitteiden käyttöä ja samalla kaikki tämä aika on pois yhteisestä ajastamme. Lapset kuitenkin tarvitsevat kaikkeen oppimiseen vuorovaikutteista leikkiä, lukemista ja tutkimista turvallisen aikuisen kanssa. Tätä inhimillistä vuorovaikutusta ei älylaitteet tai media voi korvata ja voi olla, että alttiutunnetiedolle, itsesäätelytaidoille ja impulssien hallinnassa jää vähäiseksi ja näiden kehitys häiriintyy. (kts. Nathanson ym. 2014, Lehtipuu 2006, Martikainen & Saarikivi 2016.) Haastatteluaineistossa älylaitteiden käyttö huolestutti äitejä ja laitteiden vaikutukset lapseen mietitytti. Toisaalta, kuten niin monessa perheessä nyky-

päivän televisiota tai älylaitetta käytettiin viihdykkeenä niissä hetkissä, jolloin äidit halusivat tehdä asioitaan rauhassa. Lähes kaikki äidit kokivat saaneensa vahvistusta käyneillä siihen, että älylaitteet eivät ole tarpeen pienelle lapselle.

Ekokulttuurisessa teoriassa lapsen kehityksen tukeminen kuvataan hänen lähi-ihmisten ja kasvuympäristön toiminnan kautta, jossa tärkein ympäristö vauvalle on hänen oma perhe ja siinä vallitseva toimintakulttuuri. Lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta juuri hänen perheeseen ja sen toimintakulttuuriin vaikuttamalla saadaan usein myönteisiä vaikutuksia. (Kauppila ym. 2016: 114-115.) Toisaalta sosiokulttuurinen lähestymistapa perustuu ajatukselle, jossa yksilön kielenkäyttöä ei voi erottaa hänen sosiaalisesta ja kulttuuriympäristöstään (Kunnari ym. 2016: 64). Mahdollisimman varhain aloitetulla tuella vauvan kognitiivisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen tueksi saadaan usein kauas kantoisia vaikutuksia, joka vahvistaa mm. lasten edellytyksiä pärjätä koulussa. MONIKU -palvelussa vanhempien opastaminen, ohjaaminen ja tukeminen vauvansa ensimmäisen elinvuoden aikana on keskiössä, jotta tuki saadaan lapsen näkökulmasta varhain ja mahdollisia kehityksen haasteita ehkäisten tai lieventäen. (Marklund & Simic 2012:11.) Tulosten pohjalta MONIKU -palvelun hyödyt äitien näkökulmasta vauvansa kehityksen vahvistamiseksi ovat vaikuttaneet heidän ajattelun ja ymmärryksen lisäämisen sekä osin toimintatapojen muutosten kautta.

Monikielisyys ja -kulttuurisuus on MONIKU -palvelun keskeinen piirre, joka vaatii sosiaaliohjaajalta kulttuurisensitiivisyyttä. Kulttuurisensitiivisyys pitää sisällään erilaisten tarpeiden ja erilaisuuden ymmärtämistä sekä yksilöllistä kohtaamista. Kuitenkin tärkeää on uskaltautua vuorovaikutukseen avoimesti, kysellen ja kuunnellen. Tietyt kulttuuriset piirteet on hyvä tunnistaa, mutta myös omat ennakkoluulot, arvot ja odotukset. Haastatteluihin osallistuneiden äitien kokemus palvelusta oli tasa-arvoinen kohtaaminen yhteistä ymmärrystä kehittäen. Tämä tulos myös yllätti, koska usein ulkomaalaistaustaiset vanhemmat ovat kiitollisia palveluistamme, ollen näissä vastaanottavana osapuolena. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että MONIKU -käyntien aikana on onnistuttu luomaan äitien ja sosiaaliohjaajan välille luottamuksellinen suhde, joka on vahvistunut käyntien edetessä yhteistä ymmärrystä kehittäen. Tehtyjen selvitysten pohjalta tiedetään, että myös ammattilaiset kokevat haasteelliseksi monikielisen ja -kulttuurisen lapsen kehityksen seurannan, mutta erityisesti puheenkehityksen seurannan. Palvelun myötä vahvistetaan myös ulkomaalaistaustaisten vanhempien omaa asiantuntijuuttaan lapsensa asioissa sekä toivottavasti vähennetään ”viranomaispelkoa” erityistyöntekijöiden osalta.

9.2 Opinnäytetyön eteneminen ja menetelmällisten ratkaisujen arviointi

Opinnäytetyö eteni vaiheittain tutkimuslupahakemuksen laatimisesta alkaen. Tutkimukseen määritetty tavoite ja tarkennettu tutkimuskysymys määrittivät tämän työn menetelmälliset ratkaisut. Lähdettäessä haastattelemaan ihmisiä tulkin välityksellä, tuli teemahaastattelurungon rakentamiseen ja oman ymmärryksen lisäämiseen teoriaviitekehystä täydentämällä käyttää aikaa. Teemahaastattelurungon tuli rakentua niin, että se tuottaisi tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tietoa. Teemahaastattelurunkoa laadittaessa tehtiin myös valmiiksi avoimia kysymyksiä sekä lisäkysymyksiä, jotka tuottivat tutkimuskysymyksen kannalta oleellista tietoa. Kysymysten kieli oli mahdollisimman helppoa ja selkeää arkikieltä. Avoimet kysymykset ja lisäkysymykset olivat haastattelujen kannalta tärkeää rakentaa niin, että ne olivat mahdollisimman ymmärrettäviä kaikille haastateltaville kulttuuritaustasta riippumatta. Mallintavia esimerkkejä mietittiin myös etukäteen ja näitä myös käytettiin haastatteluissa, jotta kysymykset ymmärrettiin oikein. Siitä, että haastattelijalla oli kokemusta työskentelystä ja keskusteluista tulkin välityksellä oli merkittävästi hyötyä. Haastatteluteemojen osalta, jotkut rakentuisivat nyt jälkeensä toisin, kuten 'äidinkielen merkitys' -teema. Tämä teema olisi nyt 'äidinkielen käyttö', johon haastatteluissa keskustelut paljon keskittyivät ja hyödyksi saatiin äidinkielen käytön tärkeys. Äidinkielen merkityksestä, esimerkiksi vanhempien oman identiteetin tai kulttuurin kannalta olisi voinut haastatella enemmänkin.

Haastateltaviksi kutsuttiin MONIKU -käynnejä saaneita ulkomaalaistaustaisia vanhempia, joilla katsottiin olevan eniten kokemusta käynneistä. Haastateltaviksi saapui vain äitejä, koska isät olivat usein töissä haastattelujen toteutuessa. Haastateltavat suhtautuivat osallistumiseen tutkimukselliseen kehittämistyöhön myönteisesti ja kehittämistyön aikarajojen puitteissa haastatteluja toteutui kuusi. Haastateltavat olivat saaneet tutkimushenkilötiedotteen oman äidinkielen tulkin kääntämänä etukäteen ja ymmärsivät osallistumisensa olevan vapaaehtoista. Kaikki haastattelut tuottivat tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellistä tietoa (Liite 4).

Haastatteluaineistosta nousi paljon myös samoja asioita luokittelua tehdessä, joka lisäsi koettujen hyötyjen luotettavuutta. Haastateltavat kuvasivat heidän sen hetkistä ymmärrystä vauvansa kielenkehityksen ja vuorovaikutuksen vahvistamisesta. Vastauksiin on voinut vaikuttaa myös haastateltavien muualta poimittu tieto, joka on yhdistynyt heidän ajatuksissaan. Luotettavuus tekijä on tietysti se, että ei voida olla täysin varmoja, että

kaikki nämä ajatukset olisi tullut MONIKU -palvelun myötä. Tietoa on voinut tulla muualtakin, kuten mediasta tai neuvolasta.

Useimmat haastattelutulkkaukset sujuivat haastattelijan mielestä erinomaisesti, mutta mukaan mahtui myös tulkkaus, jossa tulkin suomenkielentaito oli heikko. Tässä haastattelutilanteessa haastatteliija käytti muita haastatteluja enemmän tarkentavia kysymyksiä sekä mallintavia esimerkkejä. Kysymykseksi tämän yhden haastattelutulkkauksen osalta jäi, ymmärsikö tulkki tulkattavan asian oikein ja pystyikö hän kääntämään haastateltavan asian ymmärrettävästi haastateltavalle ja takaisin. Haastatteluista neljä toteutui tulkin kanssa, yksi englannin kielellä ja yksi suomen kielellä. Yleisesti tavoite oli, että kaikkiin haastatteluihin olisi saatu haastateltavan oman äidinkielen tulkki, mutta yksi haastateltava halusi antaa haastattelun heti MONIKU -käynnin perään. Käynti oli toteutunut englannin kielellä, eikä haastattelukieleksi ollut muuta vaihtoehtoa. Yksi äiti kieltäytyi tulkista vedoten omaan hyvään suomen kielen taitoon. Toisaalta tiedetään, vaikka vanhempi osaisi kohtalaisesti suomen kieltä, on monimutkaisten ja käsitteellisempien asioiden ymmärtäminen vaikeaa. Yleisesti tulkin käyttöä suositellaan, jotta välttyttäisiin väärinymmärryksiltä. Sujuva viestintä on peruspilari vuorovaikutuksen toteutumisessa myös vanhemman ja haastateltavan välillä. (Turtiainen & Hiitola 2015: 56, 88; Säävälä 2013: 129.)

Haastattelut nauhoitettiin kahteen älypuhelimeen, joissa ääneen laatu oli hyvä. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti haastattelijan toimesta pian haastattelujen jälkeen ja syntyneeseen aineistoon tutustuttiin huolellisesti lukemalla tätä, ennen sisällönanalyysiin siirtymistä. Aineiston käsittelyyn ja luokitteluun osallistui vain haastatteliija. Laadullisessa tutkimuksessa tulokset muodostuvat aineiston sisällönanalyysin kautta luokittelemalla näitä. Luotettavuutta on pyritty tuomaan esille työhön lisätyllä näytteellä luokittelusta sekä esimerkeillä litteroidusta aineistosta.

9.3 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyö noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen tekemiselle (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009.) Opinnäytetyöhön osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen haastateltavien osalta. Vapaaehtoisuus pyrittiin mahdollistamaan niin, että vanhemmille tuttu MONIKU -palvelun sosiaaliohjaaja kertoi vanhemmille vapaaehtoisesta mahdollisuudesta osallistua palvelun kehittämiseen haastattelun kautta. Sosiaaliohjaaja kertoi vanhemmille tulkin avulla haastattelun tarkoituksen ja tavoitteet. Oletuksena tässä oli,

että vanhempien olisi helpompaa suostua tai olla suostumatta tutulle työntekijälle, johon he luottavat. Yksittäisen henkilön tiedot eivät paljastu, eikä niitä kerätty tutkimuksen missään vaiheissa. Haastatteluun osallistuminen tai kieltäytyminen ei vaikuta muihin palveluihin Espoon perhe- ja sosiaalipalveluissa. Opinnäytetyöhön osallistujia tiedotettiin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteesta tulkin välityksellä heidän omalla äidinkielellään (Liite 1). Jokaiselta osallistujalta pyydettiin kirjallinen lupa (Liite 3) kahtena kappaleena, joista toinen jäi haastateltavalle ja toinen haastattelijalle. Myös kirjallinen lupa käännettiin tulkin avulla vanhempien omalle äidinkielelle. Tutkija käsittelee tutkimuksessa kerättyä aineistoa luottamuksellisesti ja huolellisesti. Tutkija tallentaa haastattelut salasanalla suojatuille puhelimilleen ja säilyttää niitä, kunnes tutkimuksellinen kehittämistyö on hyväksytysti tarkastettu. Tutkija litteroi haastattelut anonymisti salasanalla suojatulle työtietokoneelleen, missä ne säilytetään niin ikään kehittämistyön hyväksyntään asti. Tuotokseen ei ole kirjattu haastateltavien äitien kieli- tai kulttuuritaustaa, suomessa asuttuja vuosia tai lasten määrää, jotta yksilön suojaa ei rikota.

Tulkin käytöstä syntyvä yhden tunnin kustannus haastattelua kohden ratkaistiin niin, että MONIKU -palvelun 10 kk käyntiin ei sosiaaliohjaajalla mennyt koko aikaa, yleensä vain 40 min, jolloin 20 min oli mahdollista käyttää samaan hintaan yleisen infon ja tutkimushenkilötiedotteen antamiseen. MONIKU -käynnin lisäksi tuleva tulkinkäyttö kustannettiin Espoon perhe- ja sosiaalipalveluiden lasten terapiapalveluiden kustannuspaikalta. Asiasta sovittiin lasten terapiapalveluiden ylilääkärin kanssa.

9.4 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheita

Tämä työ antaa MONIKU -palvelun hyödyistä asiakasnäkemyksen organisaation tavoitteiden rinnalle. Tutkimuksessa hyödyt tukevat erinomaisesti palvelulle asetettuja tavoitteita, mutta vain aika näyttää väheneekö monikielisten ja -kulttuuristen lasten erityispalveluiden tarve, edistyykö lasten kehitys, onko palveluiden tarve kevyempää tai ehkäiseekö palvelu syrjäytymisen riskejä? Näitä asioita päästäänkin tarkastelemaan noin kolmen vuoden päästä. Tällä hetkellä tämän työn hyödynnettävyys on palvelun vakiinnuttamisen ja laajentamisen perusteluissa sekä palvelun vaikutusten arvioinnissa. Mikäli MONIKU- palvelua saadaan laajennettua, tuloksia voidaan hyödyntää myös palvelun osaamisen kehittämisessä.

Palvelulla saadaan nyt kuntoutuksellisia hyötyjä jaetun asiantuntijuuden kautta, jossa sama sosiaaliohjaaja tapaa vanhempia osin yhdessä lastenneuvolan terveydenhoitajan

kanssa. Palvelun sisältö on kuitenkin suunniteltu yhdessä monialaisesti. Koulutusta sekä konsultaatiota kielenkehityksen ja vuorovaikutuksen edistämisen asioissa antavat lasten kuntoutuspalveluitten puheterapeutti ja psykologi. Palvelun kannalta on ollut tärkeää, että sosiaaliohjaaja on ollut käynneillä sama, jotta luottamuksellinen suhde perheisiin on mahdollistunut. Palvelua on toistaiseksi antanut itsekin ulkomaalaistaustainen sosiaaliohjaaja, jolloin hänen asiantuntijuuteen on yhdistynyt myös omakohtainen kokemus vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä elämisestä. Tämän jaetun moniasiantuntijuuden ja yhteistyön merkitystä olisi jatkokehittelyn kannalta tärkeää tarkastella. Lisäksi tämän työn yhtenä tuloksena saatu äitien kokemus tasa-arvoisesta kohtaamisesta yhteistä ymmärrystä kehittäen on palvelun kannalta hyvin merkittävää ja tätä tulee vahvistaa entisestään. Tuloksissa tuli myös esille se, että haastatelluilla äideillä oli itsellään myös en-tuudestaan tietoa tai kokemusta lapsen kehityksestä tai lapsen kasvattamisesta, mutta kokivat palvelun vahvistaneen omaa toimintaa tai tietoa. Tässä sosiaaliohjaajan tulee olla herkkänä kuulemaan, mistä keskusteluteemoista kukin vanhempi hyötyy eniten ja mitä voi jättää mahdollisesti vähemmälle. Tarvitsisiko jotkut vanhemmat useamman, kuin kolme käyntiä ja keille riittäisi vain yksi käynti?

MONIKU -palvelussa on myös paljon elementtejä, jotka tulisivat tarpeeseen myös osalle kantaväestön vanhemmille. Yhteiskuntamme nuoret vanhemmat ovat itse kasvaneet tiiviisti kehittyvän digimaailman kanssa ja saattavat olla hieman vieraantuneita siitä tosiasista, että syntymästään lähtien vauva tarvitsee vuorovaikutteisia kokemuksia yhdessä sensitiivisen hoitajan kanssa. Mikäli vanhemmat itse ovat uppoutuneina digilaitteisiin arkisten askareittenkin lomassa, ei lapsi saa tarpeeksi mallia ja stimulaatiota tunne-elämän, sosiaalisten ja kielellisten taitojen kannalta. (Launonen 2010; Meins ym. 2013.) MONIKU -palvelua olisikin hyvä pohtia laajennettavaksi myös kantaväestöön niin, että lastenneuvolasta perheen oma terveydenhoitaja voisi toimia ohjaavana tahona palvelun piiriin, mikäli hänellä herää huolta vanhempien osallisuudesta ja aktiivisuudesta vauvansa kasvattajina. Kielenkehityksen, kommunikaation ja vuorovaikutuksen tukemisesta sekä perheen älylaitteiden käytön keskustelusta hyötyvät nykypäivänä kaikki vanhemmat. Osalle riittää äitiys- ja lastenneuvolan tarjoama tuki tähän, mutta MONIKU -palvelun kaltaiselle matalan kynnyksen ohjaukselle olisi tarvetta myös muillekin kuin ulkomaalaistaustaisille vanhemmille.

Haastatteluissa äideiltä kysyttiin lopuksi oivalluksia tai muutoksia MONIKU -palvelun osalta, mutta tähän kysymykseen äidit eivät tuottaneet aineistoa. Palvelusta oltiin pää-

sääntöisesti niin kiitollisia ja iloisia, että kehittämisajatuksia ei ehkä koettu tarkoituksenmukaisiksi tässä kohtaa. Palautteen keräämistä onkin hyvä kehittää jatkoa ajatellen, jotta asiakasnäkökulmaa saataisiin enemmän palvelun kehittämisen kannalta. Palaute voisi olla palautelomake tai sähköisesti lähetettävä linkki palvelun päätyttyä, joka oltaisiin käännetty esimerkiksi kuudelle suurimmalle palveluun ohjautuvalle kieliryhmälle. Palautteen kehittämisessä tulee kuitenkin huomioida kirjoitustaidottomat ulkomaalaistaustaiset asiakkaat ja palautteiden käännettämisen kustannukset tulee huomioida.

Kiitokset

Tämän opinnäytetyön kautta avautui mahdollisuus syventää tietämystä monikielisyyden ja -kulttuurisuuden asettamista haasteista ammattilaisille, vanhemmille ja lapsen kehitykselle, mutta myös näiden erityispiirteiden tuomien mahdollisuuksien maailmaan. Iso kiitos kuuluu haastatteluihin osallistuneille äideille, MONIKU -palvelun sosiaaliohjaaja Michelle Kailalle sekä kaikille teille, jotka jaoitte ajatuksia aiheeseen liittyen.

Kiitos Espoon perhe- ja sosiaalipalveluiden innovatiivinen ja moniammatillinen asiantuntijaporukka.

Lähteet

Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi Oy.

Arkkila, Eva & Smolander, Sini & Laasonen, Marja 2013. Monikielisyys ja kielellinen erityisvaikeus. *Duodecim* 2013; 129(2): 200-7. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <http://duodecimlehti.fi/lehti/2013/2/duo10756>

Arvonen, Anu & Katva, Liisa & Nurminen, Anne 2012. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 30-38.

Bialystok, Ellen & Craik, Fergus I.M. & Luk, Gini 2012. Bilingualism: consequence for mind and brain. *Trends in Cognitive Sciences* 16, 240-250.

Brown, Ari 2011. Council on Communications and Media. Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics* 128(5): 1040-1045.

Espoon kaupunki. Perhe- ja sosiaalipalvelut. Lasten kuntoutuapalveluiden asiakasseurantatieto.

Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Pelkonen, Marjaana & Haapakorva, Arja 2005. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.

Hallitusohjelman toteutus ja kärkihankkeet. Ratkaisujen Suomi: Puolivälin tarkistus. Raportti. Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2017-2019. Hallituksen julkaisusarja 5/2017. Valtioneuvosto. Saatavana osoitteessa: http://vnk.fi/documents/10616/4610410/Toimintasuunnitelma+H_5_2017+280417.pdf>Luettu 1.10.2017

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2015. Tutki ja kirjoita. 20. painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hoff, Erika & Core, Cynthia & Place, Silvia & Rumiche, Rosario & Señor, Melissa & Parra, Marisol 2012. Dual language exposure and early bilingual development. *Journal of Child Language* 39. 1-27.

Kielenkehityksen tukeminen kaksi tai monikielisessä perheessä ja ympäristössä n.d. Espoon kaupunki. Saatavana osoitteessa: https://www.espoo.fi/fi-FI/Lapsiperheet/Raskaus_synnytys_vauva_perheessa/Perhevalmennus/Varhainen_vuorovaikutus_ja_vauvan_kehitys/Kielenkehityksen_tukeminen_kaksi_monikielisessa_perheessa_ja_ymparistossa. Luettu 15.6.2018

Isosävi, Sanna & Kuittinen, Saija 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne & Fågel, Stina & Säävälä Minna (toim.):

Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b255cd2172fdab674c629db8fcfaf2d4/1518374509/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme%20fi-nal%202608%20%283%29.pdf> >Luettu 15.11.2017

Järvikoski, Aila 2014. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2013:43. 74. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70263/URN_ISBN_978-952-00-3457-3.pdf >Luettu 14.3.2018

Kauppila, Jorma & Sipari, Salla & Suhonen-Polvi, Hanna 2016. Kuntoutumisen toimintaympäristöt lapsuudessa. Teoksessa Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa & Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne 2016. Kuntoutuminen. Duodecim. 114-115.

Kivijärvi, Marja 2005. A Contented Baby Has a sensitive Mother: The Construct and Determinants of Maternal Sensitivity Behaviour, and Its Association with Infant Temperament and Behaviour in Early Interaction. Väitöskirja. Turun Yliopisto, Psykologian laitos.

Koehen, Peter H. & Sainola-Rodriguez, Kirsti 2006. Turvapaikanhakijoiden ja pysyvästi Suomessa asuvien maahanmuuttajien mielenterveyteen liittyvien tarpeiden tunnistaminen. Sosiaalilääketieteen aikakauslehti 43. 47-59.

Koivikko, Matti & Sipari, Salla 2006. Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Vajaaliikkeisten Kunto ry. Valkeakoski. Koskiprint. 121, 130-131.

Korpilahti, Pirjo 2007. Lapsen monet reitit kaksikieliseksi – haasteita ja mahdollisuuksia. Teoksessa Latomaa, Sirkku (toim.): Oma kieli kunnan kallis – opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Opetushallitus. 26-35. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: http://www.studieguiden.fi/download/46930_OPH_oma_kieli_03092007_www_lock.pdf#page=26 . Luettu 21.12.2017.

Kunnari, Sari & Laasonen, Marja & Smolander, Sini 2016. Näkökulmia kielellisten taitojen arviointiin ja kielellisen vaikeuden tunnistamiseen monikielisellä lapsella. Puhe ja kieli 36:1. 57-75. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <https://journal.fi/pk/article/view/56011/18508> . Luettu 28.12.2017.

Laakso, Marja-Leena 2014. Esikielellinen vuorovaikutus ja viestintä. Teoksessa Ahonen, Timo & Aro, Tuija & Ketonen, Ritva & Siiskonen, Tiina (toim.): Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. uudistettu painos. Jyväskylä. PS-kustannus.

Launonen, Kaisa 2010. Vuorovaikutus – kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. 2. painos. Kehitysvammaliiton julkaisuja. Kouvola. Solver palvelut Oy.

Lehtipuu, Unna 2006. Ruuturitari ja digidonna. Lapsi matkalla mediaan. Helsinki: WSOY.

Leminen, Alina & Hämäläinen, Sini 2018. Monikielisyys ja aivot. Teoksessa: Monimuotoinen monikielisyys. Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja, 50. Helsinki: Unigrafia Oy. 11-12.

Lin, Ling-Yi & Cherng, Rong-Ju & Chen, Youg-Jung & Chen, Yi-Jen & Yang, Hei-Mei 2015. Effects of television exposure on developmental skills among young children. *Infant Behavior and Development*. Vol. 38, pages 20-16.

Marklund, Kristin & Simic, Nino (toim.) 2012. Pohjolan lapset – Varhainen tuki lapsille ja perheille. Pohjoismainen hyvinvointikeskus – Inspiraatio opas. Ineko. Saatavana osoitteessa: https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2012/12/tidgalnsatser_finska1.pdf Luettu 16.3.2018.

Martikainen, Silja & Saarikivi, Katri 2016. Empatia, vuorovaikutustaidot ja digitaalinen maailma. Saatavana osoitteessa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/12/07/empatia-vuorovaikutustaidot-ja-digitaalinen-maailma> >luettu 14.1.2018

Meins, Elizabeth & Fernyhough, Charles & Leekam, Sue & de Rosnay, Marc 2013. Mind-mindedness and theory of mind: mediating roles of language and perspectival symbolic play. *Child development* 84(5): 1777-90.

Montrul, Silvina A. 2012. Is the heritage language like a second language? Julkaisussa Roberts, Leah & Lindqvist, Christina & Bardel, Camilla & Abrahamsson, Niclas (toim.): EUROSLA yearbook. Volume 12. 1-29. Amsterdam: John Benjamins.

Nathanson, Al & Aladé, Fashina & Sharp, Molly L. & Rasmussen, Eric E. & Christy, Kathryn 2014. The relation between television exposure and executive function among preschoolers. *Developmental psychology*. May 50(5): 1497-505.

Nieminen, Lea & Yliherva, Anneli & Alian, Jasmin & Stolt, Suvi 2018: Monikielisyiden monet kasvot. Teoksessa: Monimuotoinen monikielisyys. Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja, 50. Helsinki: Unigrafia Oy. 3-7.

Nätkin, Ritva & Vuori, Jaana 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Teoksessa Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.) Perhetyön tieto. Vastapaino. Tampere.

Paradis, Johanne & Genesee, Fred & Crago, Martha B 2011. Dual Language Development & Disorders: A Handbook on Bilingualism and Second Language Learning. 2. painos. Baltimore, MD: Paul H Brookes Publishing Company. 7-8.

Radesky, Jenny S. & Silverstein, Michael & Zuckerman, Barry & Christakis, Dimitri 2014. Infant self-regulation and early childhood media exposure. *Pediatrics* 133(5). Saatavana osoitteessa: <http://pediatrics.aappublications.org/content/133/5/e1172>. Luettu 22.6.2018.

Rautio, Susanna 2016. Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä. Väitöskirja. University of Jyväskylä. Saatavana osoitteessa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49289/978-951-39-6578-5_vai-tos23042016.pdf?sequence=1

Schubert, Carla 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne & Fågel, Stina & Säävälä Minna (toim.): Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry. Saatavana myös sähköisenä osoitteessa: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b255cd2172fdab674c629db8fcfaf2d4/1518374509/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme_fi_nal%202608%20%283%29.pdf >Luettu 14.11.2017

Smolander, Sini & Plym, Jade & Arkkila, Eva & Kunnari, Sari & Laasonen, Marja 2018. Kognitio ja kielelliset taidot monikielisyudessa ja kehityksellisessä kielihäiriössä (HelSLI-seurantatutkimus). Teoksessa: Monimuotoinen monikielisyys. Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja, 50. Helsinki: Unigrafia Oy. 102-103, 108.

Suikkanen, Sirkku 2010. Selvitys kidutettujen ja vaikeasti traumatisoituneiden turvapaikanhakija- ja pakolaislasten ja -nuorten määrästä sekä heidän psykiatristen palvelujen tarpeesta. Helsingin Diakonissalaitoksen raportteja 1/2010. Libris Oy.

Säävälä, Minna 2013. Maahanmuuttajakoti ja koulu yhteistyössä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne & Fågel, Stina & Säävälä Minna (toim.): Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry. Saatavana myös sähköisenä osoitteessa: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b255cd2172fdab674c629db8fcfaf2d4/1518374509/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme_fi_nal%202608%20%283%29.pdf >Luettu 14.11.2017

Teiss, Kristiina 2007. Varhaislapsuuden merkitys oman äidinkielen ylläpitämisessä ja kaksikieliseksi kehittämisessä. Teoksessa Lomaa, Sirkku (toim.): Oma kieli kullakin kallis – opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Opetushallitus. 16-25. Saatavana osoitteessa: http://www.studieguiden.fi/download/46930_OPH_oma_kieli_03092007_www_lock.pdf#page=26 . Luettu 21.12.2017.

Thompson, Amanda L. & Adair, Linda S. & Bentley, Margaret E. 2013. Maternal characteristics and perception on temperament associated with infant TV exposure. Pediatrics 131(2). Saatavana osoitteessa: http://pediatrics.aappublications.org/content/131/2/e390?sso=1&sso_redirect_count=1&nfstatus=401&nftoken=00000000-0000-0000-0000-000000000000&nfstatusdescription=ERROR%3a+No+local+token. Luettu 1.7.2018.

Tomopoulos, Suzy & Dreyer, Benard & Berkule, Samantha & Fierman, Arthur H. & Brockmeyer, Carolyn & Mendelsohn, Alan L. 2010. Infant media exposure and toddler development. Archives of pediatrics & adolescent medicine 2010, Dec;164 (12): 1105-11.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Turtiainen, Kati & Hiitola, Johanna 2015. Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille. Ammattilaisten ja perheiden kokemuksia. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 68/2015. 88-98.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvion järjestämiseksi. Helsinki. Saatavana osoitteessa: <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf> >Luettu 20.2.2018.

Varmavuori, Marjaana 2018. Espoon lastensuojelu havahtui ongelmaan: Vieraskieliset perheet ovat yliedustettuina etenkin kriisitilanteissa. Helsingin Sanomat. Päivitetty 5.10.2018. Saatavana osoitteessa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005852593.html>. Luettu 9.10.2018.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vänskä, Mervi 2017. Raskausajalta keskilapsuuteen: Äitien ja isien mielenterveys lapsen mielenterveyden ja kehityksen ennustajana. Väitöskirja. Tampereen Yliopisto, Psykologian laitos.

Zhao, Jin & Zhang, Yunting & Jiang, Fan & Ip, Patrick & Ho, Frederick K.W. & Zhang, Yuning & Huang, Huang 2018. Excessive Screen Time and Psychosocial Well-Being: The Mediating Role of Body Mass Index, Sleep Duration and Parent-Child Interaction. The Journal of pediatrics 2018. Nov; 202:157-162.

Tutkimushenkilötiedote

Hyvä vanhempi - Tervetuloa keskustelemaan, mitä hyötyä käynneistä on ollut Teille sekä kehittämään palvelua!

Olette saaneet vanhempina Espoon perhe- ja sosiaalipalveluiden neuvolapalveluissa varhaisen tuen käyntejä liittyen lapsen kasvatukseen vieraassa ja monikielisessä ympäristössä. Kutsun Teidät osallistumaan haastatteluun, jonka tarkoituksena on selvittää, mitä hyötyä palvelusta on Teidän näkökulmastanne vauvanne kielen- ja vuorovaikutustaitojen kehityksen vahvistamiseksi.

Haastattelu on teille tutussa neuvolassa tai halutessanne kotikäyntinä Espoossa erikseen sovitulla ajalla. Haastateltavina ovat aikuiset Espolaiset monikieliset ja -kulttuuriset vauvan vanhemmat. Haastattelu on yksilö- tai pariskuntahaastattelu, joka kestään noin 45-60 min. Haastattelut nauhoitetaan anonyymisti, eli ilman Teidän tunnistetietoja. Haastattelussa on mukana Teidän kotikielen tulkki.

Kaikki kerätty tieto käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset raportoidaan niin, että ketään ei voida yksilöinä tunnistaa. Haastattelijaa ja tulkkia velvoittaa vaitiolo- sekä salassapitovelvollisuus. Haastattelusta ei aiheudu teille mitään kustannuksia ja voitte milloin tahansa keskeyttää haastatteluun osallistumisen. Osallistumisella tai osallistumatta jättämisellä ei ole vaikutusta saamiinne palveluihin.

Haastattelut ovat osa haastattelijan opinnäytetyötä Kuntoutuksen ylemmässä koulutusohjelmassa, Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Tutkimusaineiston analysointiin ei osallistu ulkopuolisia henkilöitä ja kaikki taltioitu materiaali hävitetään kehittämistyön valmistuttua. Opinnäytetyön tutkimussuunnitelman ovat hyväksyneet Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettajat Salla Sipari ja Elisa Mäkinen. Opinnäytetyölle tutkimusluvan on myöntänyt Espoon kaupunki (päiväys). Opinnäytetyö valmistuu joulukuussa 2018 ja valmis työ on saatavissa sähköisenä versiona Metropolia Ammattikorkeakoulun kirjaston Theseus -tietokannasta.

Tämä tiedote annetaan haastateltavalle/haastateltaville tulkin kääntämänä hänen/heidän omalla äidinkielellä. Ilmoittautuminen haastateltavaksi tapahtuu suoraan Laura Hansénille tel: 043 - xxxxxxx, e-mail:

Toivon suostumustanne haastateltavaksi.
Yhteistyöstä kiittäen

Laura Hansén
Toimintaterapeutti (AMK) ja palveluvastaava, Espoon lasten kuntoutuspalvelut,
kuntoutuksen ylemmän ammattikorkeakoulutuksen opiskelija

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Kiitos, että olet suostunut osallistumaan tutkimukseen liittyen varhaisen tuen käynteihin. Aluksi muutama taustakysymys.

- Montako MONIKU -palvelun tapaamista olet/te saanut/ saaneet?
- Perheen kotikieli/ äidinkieli sekä perheessä käytettävät mahdolliset muut kielet? Mitä kieltä näistä puhut vauvallesi?
- Suomessa asuttu aika?
- Montako lasta perheessä on?

Haastattelun teemat

Tässä tutkimuksena keskeisinä ovat vauvan kielenkehitys ja vuorovaikutustaidot. Kum-
masta haluaisit ensiksi keskustella?

Mitä hyötyä MONIKU -palvelusta on vauvan vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi?

Vuorovaikutustaidot

- **Ennakoiva tunneviestien huomiointi**
  - Miten juttelet ja leikit vauvasi kanssa tällä hetkellä?
  - Miten reagoit/ vastaat vauvasi ääntelyihin, katseeseen tai osoittami-
seen? Miten saamasi ohjaus muuttanut tapaasi leikkiä tai jutella vau-
vasi kanssa? Jos on, kerro miten? Jos ei, kerro miksi ei?
- **Lapsen viestintäkeinot**
  - Vastaako vauvasi sinun ilmeisiin, eleisiin tai puheeseen?
  - Miten vauvasi keinot viestiä kanssasi muuttuneet saamasi ohjauksen ai-
kana?
- **Vuorovaikutusrutiinit hoiva- ja leikkitalanteissa**
  - Millaisia hyviä hoiva- tai leikkitalanteita sinulla on vauvasi kanssa?
  - Millaisia vaikeita tai haastavia hoiva- tai leikkitalanteita sinulla on tai on
ollut vauvasi kanssa?

Mitä hyötyä MONIKU -palvelusta on vauvan kielenkehityksen vahvistamiseksi?

Kielenkehitys

- **Äidinkielen merkitys**
  - Vauvalle puhumisen määrä ja asiayhteys?
  - Vauvalle puhumisen tapa (äänensävyt, ilmeet ja eleet)?
- **Reagointi vauvan ääntelyyn, katseeseen ja osoittamiseen**
  - Miten sanallistat lapsellesi asioita?
  - Vaihteletko äänensävyjä ja ilmeitä puhuessasi vauvalle?

- **Muutos reagointitavassa ohjauksen aikana tai jälkeen**
  - Miten tapasi reagoida lapsen ääntelyihin tai esim. itkemiseen / nauramiseen muuttunut saamasi ohjauksen myötä?

- **Jaettu tarkkaavuus / vuorottelu**
  - Millaisia yhteisiä leikkejä teillä on vauvan kanssa? (kuuruleikki, kirjojen lukeminen)
  - Käytättekö älylaitteita leikeissä tai hoivatilanteissa? Jos käytätte, mitä ja miten?

Tuleeko mieleenne vielä jotain, mitä haluatte sanoa liittyen neuvolan varhaisen tuen käynteihin? Muita oivalluksia tai muutoksia?

Kiitos haastattelusta!

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Suostumus osallistumisesta haastateltavaksi, liittyen Espoon perhe- ja sosiaalipalveluiden neuvolapalveluissa toteutuneita varhaisen tuen käyntejä koskien sekä palvelun sisällön kehittämiseen liittyen.

Olen saanut, lukenut ja ymmärtänyt Espoon perhe- ja sosiaalipalveluiden varhaisen tuen palvelun ja sen sisällön kehittämiseen tähtäävän tiedotteen, liittyen vanhemmuuteen vieraassa ja monikielisessä ympäristössä sekä lapsen kielenkehityksen ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen.

Tiedotteessa olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyön tavoitteista ja tarkoituksesta, johon minun haastatteluni liittyy. Haastattelut nauhoitetaan ilman henkilötunnistietoja. Minulla on ollut mahdollisuus saada haastattelutilanteesta lisätietoa suullisesti.

Ymmärrän, että osallistumiseni haastatteluun on vapaaehtoista ja voin perustelematta keskeyttää osallistumiseni opinnäytetyöhön milloin tahansa.

Tulkki on kääntänyt minulle tutkimushenkilötiedotteen ja tämän suostumuksen. Suostun osallistumaan haastatteluun vapaaehtoisesti.

Paikka ja aika

Suostumuksen antajan allekirjoitus

Paikka ja aika

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Suostumus kirjoitetaan kahtena kappaleena, yksi suostumus antajalle ja yksi suostumus vastaanottajalle.

PELKISTETTY ILMAISU	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA
Vahvistusta sille, että toimii lapsensa kanssa kehitystä tukien	Saanut vahvistusta omalle toiminnalle	
Kieliasioiden osalta saatu paljon vahvistusta		
Vahvistusta omalle oikealle tiedolle		
Asioiden selkiyttäminen		
Ohjauksen myötä oma epävarmuus äidinkielen puhumiseen liittyvissä asioissa vähentynyt		
Usko palvelun hyötyyn, silloin kun tietoa ei ole niin paljon	Saanut uutta tietoa	
Uuden tiedon saamista		
Uutta tietoa		
Tarvittavaa tietoa		
Tietoa, että oman äidinkielen hallinta luo pohjan toisen kielen oppimiselle		
Vastauksia kysymyksiin	Saa vastauksia kysymyksiin	Saanut konkreettista ohjausta
Asioita selitettiin hyvin liittyen kielenkehitykseen ja monikielisyyteen	Asiat selitettiin hyvin	
Ohjausta vauvalle ääneen lukemisen edistämiseen ja tärkeyteen	Ääneen lukemisen tärkeys ja edistämisestä omalla äidinkielellä	Saanut ohjausta ääneen lukemisen edistämisestä
Ohjaus vaikuttanut lukemisen aloittamiseen vauvan kanssa aiemmin ja omalla äidinkielellä		
Millaisia kirjoja kannattaa lukea		
Oman äidinkielen käytön tärkeyttä korostettu vauvalle puhumisessa.	Oman äidinkielen käytön tärkeys ja merkitys vauvalle puhuttaessa	Saanut ohjausta äidinkielen käytön tärkeydestä
Ohjausta oman äidinkielen ja kantaväestön kielen käyttöön.		
Oman äidinkielen puhumisen merkitys vahvistunut.		
Alkanut näkemään oman äidinkielen puhumisen tärkeyden lapsen kanssa.		
Olen oppinut vauvalle puhumisen tärkeyden.		

Parempi puhua omaa äidinkieltä, kuin esim. suomea.		
Jos en puhuisi ja opettaisi lapselleni omaa kieltäni ajattelen, että eristäisin lapseni perheeni kulttuurista.		
Oman äidinkielen hallinta luo hyvän pohjan toisen kielen oppimiselle.	Pohja toisen kielen oppimiselle	
Oman äidinkielen käyttö vahvistunut arjen tilanteissa.	Äidinkielen käyttö vahvistunut	
Käynneillä kohdeltu hyvin avoimesti ja kunnioittaen.	Avoin ja kunnioittava ilmapiiri	Äitien kokemus tasa-arvoisesta kohtaamisesta yhteistä ymmärrystä kehittämisen
Käyntien mielekkyys.		
Oltiin herkkiä kuuntelemaan minua.	Läsnäolo, keskustelu ja tasa-arvoinen kohtelu	
Luottamuksellinen ilmapiiri.		
Tukea ja keskustelua.		
Keskustelujen hyödyllisyys.		
Keskusteluaiheiden tärkeys.		
Keskustelu lapsen kanssa olemisesta ja kielenkehityksestä tärkeää.		
Keskustelut olivat hyviä, vaikka osan asioita jo tiesin.		
Ohjauksessa saatu kannustava palaute omasta tavasta olla vauvan kanssa vuorovaikutuksessa hyvää		
Kuvien katselu vauvan kanssa ja niistä keskustelu.	Hyvä hetki vauvan kanssa, jaettu tarkkaavuus ja vuorottelu	Saanut ohjausta vastavuoroiseen toimintaan vauvan kanssa
Hyviä hoivahetkiä vauvan kanssa on kylvettäminen, jossa tutustutaan veteen ja vauva heittelee leluja.		
Vauvan kanssa palloleikki toisillemme heitellen.		
Yhdessä leikkiin kiinnitetty huomiota. Pyörittelimme palloa edestakaisin välillämme ja rakentelemme.		
Meillä on vain yksi koskettelukirja, jota aloimme heti tutkimaan ja katselemaan. Vauva on tosi kiinnostunut siitä.		
Sanoittaminen ja nimeäminen tekemisen lomassa.	Asioiden osoittelu, sanoittaminen ja nimeäminen hyödyllistä	

Sanoittaminen omalla äidinkielellä ja suomenkielellä.		
Sanoitan asioita kyllä jonkin verran, mutta en niin paljon te suomalaiset. Tätä pyrin muuttaa.		
Tekemisen ja asioiden sanoittamista sekä yhdessä jakamisen lisääminen.		
Tekemisten ääneen sanoittamisen lisääminen.		
Leikin lomassa lelujen nimeämistä ja sanoitan omaa tekemistä.		
Nyt puhun enemmän ja käytän sanoja enemmän arjessa.		
Ulkona asioiden osittelua, yhdessä ihmettelemistä ja nimeämistä.		
Lisätty äidinkielellä yhdessä laulujen ja musiikin kuuntelua, koska vauva tykkää siitä kovasti.	Saanut ohjausta musiikin käytöstä kielen ja yhteisen leikin tukena	
Lisätty nyt vauvan kanssa yhdessä leikkimistä ja laulamista musiikin mukana.		
Reagointia lapsen tarpeisiin ja tunteisiin.	Vauvan tunteiden ja viestien huomioiminen	Saanut ohjausta monipuoliseen viestintään vauvan kanssa
Vauva tapaillee nyt sanoja ja olemme innoissamme ja riemuitsemme yhdessä.		
Tiedän, että vauvani käyttää tiettyä sanan tapailua, kun hän on harmistunut.		
Reagoin lapsen huonoon oloon, suruun tai kiukuun ja pyrin ymmärtämään mistä tämä johtuu.		
Hellittelen ja rauhoittelen vauvaa sylissä. Usein vain lepertelen hänelle.		
Pyrin huomioimaan vauvan ilmeet, koska nämä hänelle tärkeitä, kun puhetta ei vielä ole.		
Pyrin huomioimaan vauvani tarpeet ja tunteet niin, että hän on tyytyväinen ja onnellinen.		
Olen kiinnittänyt huomiota puheeni sävyihin, ilmeisiin ja eleisiin vauvan kanssa ollessani ja lukiessani hänelle.	Vuorovaikutuksen ja viestinnän laatu tärkeää.	
Olen kontaktissa vauvaani puhumalla, laulamalla ja lukemalla kirjoja.		

Erityisesti kasvojen ilmeilläni ilmaisen vauvalleni, että kyllä olen vihainen tai sitten kun olen iloinen.		
Käynnit ovat auttaneet parantamaan kontaktia vauvani.		
Vaikeiden varhaisvaiheiden jälkeen, ohjaus on vahvistanut keinoja syventää suhdetta vauvaani.		
MONIKU -työntekijän kanssa keskusteluissa tullut oivalluksia yhdessä tekemisen ja hyvien hetkien hyödyistä suhteessa vauvan kehitykseen.	Oivallus vanhemman aktiivisuuden merkityksestä vauvan kehitykseen	Ymmärrys omasta aktiivisesta roolista vanhempana vahvistui
Vuorovaikutteinen ja kontaktia paljon haakeva lapsi haastaa myös meitä vanhempia kontaktiin.		
Vauvan kanssa kaikki arjen hoiva- ja leikkihetket tuntuvat hyviltä.		
Vahvistusta sille, että vauva oppii ja ymmärtää hyvin pienestä pitäen kokemuksien kautta vanhemman tuella.	Vahvistusta, että vauva on ymmärtävä ja oppiva.	
Se on minusta jopa ihmeellistä, miten paljon vauva ymmärtää.		
Sosiaaliohjaajalta sai paljon apua ja neuvoja, miten olla yhteydessä vauvan kanssa ja miten tätä edistää.	Apua ja neuvoja vauvan kanssa olemiseen	
Uusia ajatuksia ja näkökulmia, joita omassa kulttuurissa ei korosteta lapsen kanssa olemisessa.	Uusia ajatuksia ja näkökulmia vauvan kanssa olemiseen	
Pohdinta käynnistyi yhdessä puuhailun ja sanallistamisen lisäämiseksi.		
Vanhempien roolit lapsen kasvatuksessa.	Vanhempien roolit	
Isä hoiti alussa vauvaamme enemmän, koska oli arka pienen vauvan kanssa. 5kk jälkeen minäkin osallistuin enemmän.		
Älylaitteet eivät ole tärkeitä alle vuoden ikäiselle lapselle	Saanut ymmärrystä ja vahvistusta, että älylaitteet ei tarpeen pienelle lapselle	Saanut ohjausta älylaitteiden käyttöön
Älypuhelinta ei ole tarpeen tarjota pienelle lapselle ja TV on usein meillä taustaviihdykkeenä.		
Vauva ei edes osaa käyttää puhelinta, eikä mielestäni ole tärkeää hänen iässään.		
En ajattele älylaitteita tarpeellisiksi alle 6-vuotiaalle.		

Käytän TV:ta ja älypuhelinta jonkin verran viihdykkeenä arjen asioiden sujuvoittamiseksi esim. ruokailussa tai autossa.	Älylaite viihdykkeenä
TVn käyttö viihdyttäjänä kotitöiden ajan	
En anna vauvalle puhelinta, mutta itse 'surffaan' jonkin verran puhelimella vauvan ollessa hereillä.	Älylaite haastaa suoran vuorovaikutuksen vanhemman kanssa
Älylaitteiden vaikutukset lapsen silmille huolestuttaa.	Saa tukea huoleen älylaitteista
Isompien sisarusten käyttämä 'älylaitekieli' on äidinkielemme ja englanti.	pohdintaa älylaitteiden monikielisyydestä